Эхэ hайхан нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД ҮНЭН

Бүгэдэ арадай газетэ

1921 оной декабриин 21-hэй гарана

1992 ОКТЯБРЬ 15

Намарай дунда hарын 19
ЧЕТВЕРГ
гарагай 5
№ 201 (18560)
сэн 6 мүн

Ургаса хуряалга-92

...МДАХААР ...ЛОО ХА

...ряалгын эхинhээ ...елжэ орожо байг... тогтоод, сен... ...ишын үдэрнүүд... тар... хуряалга... вогсолтогүйгөөр...

...роотойшье hаань, ...н таряашад 150 ...й дээрэhээ горох ...абаа. Уларилhаа ...алтэнүүдэйгээр, ...ноо 6—7 цент... ...уряагдаа.

...рдандаа таряа ...ажа байгша ...н мүнөө, октябр... ...дээгээр, бүхы ...ройдоол табаа... ...би дээрэhээ та... ...даад байха юм. ...р шэннисэ та... ...дээрэ асарагдаа. ...мдахаар болоо.

...аратай үдэрнүү... ...алан нютагай ...эмтэйгээр хү... ...дхын туршада 140—150 гектарhаа таряа хуряажа байнхай.

Июнь соо болоhон хүйтэн тарянай ургасада муугаар нүлөөлбэшье, зарим тарялангууд дээрэ бараг hайн ургаса гараа. Таряашад зарим газарhаа гектар бүриhөө 15—18 центнер таряа хуряажа байна. Ехэ-куналейнхид бүхыдөө 30 мянга гаран центнер таряа хуряажа абахаар түсэблэнхэй.

Комбайнернууд соohоо Георгий Гусляков шалгаржа, эрхимүүдэй тоодо ябана. Таряа хуряалгада хэрэглэгдэг оньhон техникын зогсолтогүйгөөр, ашаг үрэтэйгөөр хүдэлхын түлөө харюусалгатай заhабарилгын-техническэ албанай хүдэлмэришэд мүн лэ габьяатай. Таряа хуряалгын хоёр звенонуудые хангадаг слесарь-заhабарилагшад А. А. Патрахин, А. П. Петров гэгшэд ороддосотойгоор хүдэлнэ.

Таряашадай ажахынуудай Ленинэй нэрэмжэтэ нэгэдэлэйхид хүсэл зоригоо, хаба шадалаа зангидажа, ургаса хуряалгада шэглүүлжэ байнхай.

С. ТЮЛЮКИН.
Тарбагатайн район.

ХОЙШОО ТАТАЛДАХА ХҮН ҮГЫ

Хүдөөгэй алишье нютагта мүнөө эгээл халуун хаhа, одоол тэрэ гоёожо хэлэдэгээр, «унаhан малгайгаа абаха тухагүй» хүдэлхэ саг ороод байна.

Жэшээнь, манай таряан ажалай бригадада үбhэ тэжээл бэлэдхэлгын үшөө дүүргэгдээгүй байтар таряа, хартаабха, овощойнгоо ургаса хуряажа абаха, ерэхэ жэлэй тарилгын үрэhэ сэбэрлэжэ, хатаажа хадагалха, үшөө малай үбэлжэлгэдэ бэлдэхэ гэхэ мэтэ яашье хойшолуулашагүй хүдэлмэринүүд хабсаршанхай.

Иимэ болоод байхадань, шадалайнгаа зэргээр hабаналдажа, шангахан лэ хүдэлөөгүйдэмнай аргагүй болоно. Гансашье хабарай үдэр бэшэ, мүн намарай үдэршье жэлые тэжээдэг гэхэдэ, алдуу болохогүй ха юм.

Мүнөө манайда таряа хуряалгын хэр ябажа байнаh тухай тобшохоноор хэлэхэдэ, иимэ. Эдэ үдэрнүүдтэ хура бороогой тогтонтоходо, механизаторнуудай аргатайл hаань, агрегадуудай зогсонгүй шахуу ябажа үгэбэлынь, заримдаа hүниин тэн болоторшье хүдэлгэнэ. Табан комбайнай гурбаниинь уруд хадагдаhан баалнуудые суглуулан сохино, хоёрынь хүсэд эдеэшэhэн таряа сэхэ хуряана.

Һүүлэй дүнгөөр бүхыдөө таригдаhан 796 гектар шэниисын 350 гаран гектарынь, 965 гектар обёосэй баhал хахадhаа тээ багаханиинь хуряагдаад байна. Тоог дээрэмнай шэнэ ургасын 15 мянган шахуу центнер ороohон оронхой. Тарянай ургаса энэ жэлэй байдалаар яhала бараг hайн гэжэ тоолоноби. Гектар бүриhөө 16—17 центнер таряан сохигдонолдаа.

Хуряалга дээрэ хүдэлжэ байhан комбайнернуудай дундаhаа Николай Васильев даб дээрэ эгээл ехэ гэхэ гү, али 1060 гаран центнер ороohо сохёо. Валерий Бухтин, Анатолий Исаев гэгшэд тус тустаа 890—978 центнер ороohо бункерhаа гаргаад, удаадахи hууринуудые эзэлнэ.

Түрүүшээр таряа баал болгожо хуряалгада комбайнернууд Михаил Чебунин, Григорий Тарабухин гэгшэд бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлөө юм.

Комбайнуудай заахашье дэмы hаатахайгүйнь тула тэдээнhээ ороohо зөөдэг жолоошод Яков Афанасьев, Василий Гмелев, Александр Кушекбаев болон бусад автомашинануудараа таряалан тоог хоёрой хоорондос ехэл яаралтай гүйлгэлдэнэ.

Хүнүүдэй hайнаар, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлхын тула колхозоймнай правлениин түруулэгшэ А. Т. Стопичев тэдэнние эдеэ хоолоор хангаха, машина, техникын тоhо, түлишөөр таhалдуулхагүй гэжэ яhала оролдоно. Тарялан дээрэ хүдэлжэ байгшадта халуун эдеэн бэлдэгдэнэ. Бүхы юумэнэй хэды үнэтэйшье hаань, колхоз мяха, hүнэй, тоhоной, сай, саахарай, талха, хилээмэнэй зүйлэй сэнгэй 50 процентые өөр дээрээ даажа абанхай.

Тэрэшэлэн колхознай хүнүүдэй ажалай гол түлөөhэнэй, урмашуулгын түлөөhэнэй таатай hайн гурим тогтоогоо юм. Жэшээнь, хуряалга дээрэ эгээл ехэ таряа сохиhон, гээлтэ гаргаагүй комбайнер 2000 түхэриг шан абаха ёhотой, хоёрдохи hуури эзэлhэн хүн 1500 түхэриг, гурбадахи—1000 түхэриг шанда хүртэхэ байна. Тиихэдэ эгээл ехэ ороohо комбайнhаа зөөhэн жолоошод, тоог дээрэ буyhан таряа хаhа саг соонь сэбэрлэжэ, үрэhэ хааhан бригада баhал шагнагдаха юм.

Илангаяа хартаабхын ургасые түргэнөөр, гээлтэгүйгөөр хуряажа абаха гээшэ ехэ орёо бэрхэтэй, харюусалгатайшье байhанние хараада абажа, бүхы хартаабхаяа хүдэлмэриин 15 үдэрhөө дээшэ бэшэ саг соо хуряажа абаhан звенодо 4000 түхэриг шан үгтэхэ зэргэтэй.

В. АФАНАСЬЕВ,
Загарайн аймагай «Гигант» колхозой трактерно-таряан ажалай бригадын бригадир.

„Буряад үнэн"-93

НҮХЭСЭХЭ САГНАЙ ЕРЭЭ

Дэлхэй дээрэ хахад миллион шахуу тоотой буряадууд байгаад, ороддоол 7500 хүн ори ганса түрэл газетэеэ уншажа байхадамнай, ямар гээшэб? Бусад яhатантай, жэшээлхэдэ, хальмагуудтай, тувинецуудтай, яхад-саханууудтай, монголнуудтай сасуулаад үзэхэдэ, манай буряад яhатан түрэл газетэеэ тон үсөөнөөр уншадаг юм байна. Эдэ яhатанай зуу мянган хүн бүхэн дэ түрэл газетэнүүдынь майай «Буряад үнэнhөө» hураггүй олоор захигдадаг юм гэжэ дуулдагша.

Үндэhэн буряад газетэеэ олоор захижа, уншажа,үгэ хүүрээ ойлголсожо, элдэб hонинуудаа мэдэлсэжэ, эбтэйгээр үдэн олошоржо, буянтай жаргал эдлэжэ hуухадамнай, хэн хорюул хэнэб? Мүнөө демократиин, эрхэ сүлөөгэй дэлгэрээ боложо байhан сагта хэншье түбэг татанагүй гэжэ hананаб.

Бидэ, буряадууд, өөhэдөөл хожомойнгоо хуби заяае хэрэгсээнгүй hууна бэшэ гүбди? Эгээл энэ үедэ, XX зуун жэлэй дүүрэжэ байhан сагта, манай арадай нигүүлэсхы ажалай гансахан тайзан болоод байhан «Буряад үнэн» газетэтэеэ буряад хүн лэ hаа бултадаа нүхэсэхэ, хараа шугам үргөөр дэлгэрүүлхэ хэрэгтэй болоод байна ха гэжэ бодожо ябагшаб.

Жэл бүри газетэеэ захижа, хужарлан уншажа hуугшад, hургуулинуудта буряад хэлэеэ заадаг багшанар, аймагуудай эрдэм hуралсалай таhагуудай буряад хэлэнэй инспекторнууд, буряад нютагуудай почтальонууд—хуу баран түрэл газетэеэ эбтэй эетэйгээр захиха талаар ойлгуулажаhан хүдэлмэри hайн дураараа үргөөр ябуулха ёhотой.

Нэгэдэхеэр, hурагшад газетэhээ олон hонинуудые, элдэб hургаалнуудые мэдэжэ абаха, өөhэдөөшье бэшэжэ, зохёожо туршадаг, гоёор уншадаг болохо hэн.

Хоёрдохёор, газетэтэй нүхэсэhэн hурагшадтай багшанар өөhэдынгөө ажалые нилээд хүнгэдхэхэ байна. Эндэ нэгэ жэшээ дурдаhуу. Захаа минай аймагай Шара-Азаргын дунда hургуулида буряад хэлэ заадаг Буряад Республикын hургуулиин габьяата багша Аюша Жапович Доноев ажалдаа «Буряад үнэн» газетые үргөөр хэрэглэжэ байдаг юм. hурагшадтаа газетэ дээрэhээ алдэб темэнүүдтэ тааралдаха материалнуудые уншаад, класс соогоо хөөрэжэ үгэхэ даабаринуудые үгэдэг.

Харин почтальонууд, нинтын хэблэл тараагшад, нэч түрүүн нютагайнгаа түрэлхи хэлэн дээрэмнай гарадаг газетэнүүдые олоор захюулхын түлөө оролдохо ёhотой. Тиигэжэ Захааминай аймагай хэлхеэ холбооной узел нинтын хэблэл тараагшадтай семинар үнгэргэжэ, хэлсээ баталба. 1993 оной түрүүшын хахад жэлэй захил абалгые октябриин 15 болотор дүүргэхэ, хэлхеэ холбооной узел захигдаhан газетын хэhэг бүхэнэй түлөө 1 түхэриг түлэхэ, газетэнүүдэй олон хэhэгүүдые захюулагшадые урмашуулха гэлсэгдээ. Энээнhээ гадна нинтын тараагшадай дунда конкурс соносхогдоо. Илагшадынь горитой мүнгөөр шагнагдаха юм.

Захааминда бүхы дээрээ хори мянган шахуу тоотой буряадууд, 4500 гаран айл бүлэ боложо, ажаhуудаг. Эдэ айл бүлэнүүдэй дүрбэнэй нэгэ хүбинь лэ буряад газетэеэ уншажа hуудаг юм. Буряад газетэгүй айлда ороходош: «Ямар hонинтой ябанаш?» — гэжэ асуухадань: «Бүхы hонимни «Буряад үнэнhөөл» абтадаг. Өөhэдөө захижа уншыта»,— гэжэ харюусаха ушартай бологдодог.

Зүгөөр Хуртага нютагта ерэхэдэш, эндэхи зуу гаран айлнуд бултадаа тооной буряад газетэеэ захидаг хадаа даб гэhээр «Юу hонинтойбши?» гэжэ асуудагшьегүй, өөhэдөө хуу мэдэжэ hуудаг юм.

Тиин гэhээ 600 гаран айлтай Санагада ороддоол 115 хэhэг, 400 гаран айлтай Дүтэлүүрэй, Үлэгшэнэй захиргаануудай дэбисхэр дээрэ ороддоол 85—115 хэhэг «Буряад үнэн» захигдана, Михайловка, Ехэ-Цахир, Нурта тосхонуудта миил 18—28 хэhэг захигдадаг байна.

Мүнөө үеын үймөөтэй сагта «Буряад үнэн» газетэ айл бүхэндэ хэрэгтэй болоод байна гэжэ ойлгохо, мэдэрхэ саг ерэнхэй. Илангаяа Захааминда. Хэжэнгэдэ, Яруунада, Ивалгада таряашадай, фермернүүдэй ажахынуудай, олоор эмхидхэгдээд байхада, түрэл хэлэн дээрээ ойлгосотойгоор гарадаг газетэ яаха аргагүй хэрэгтэй болоод байна бшуу.

Үмсөөрхиндэ, фермернүүдтэ «Дэлгүүрэй харилсаан; мүнөөнэй байдал, хараа шэглэлнүүд», «Дэлгүүр: ажамидарха арга бэдэрхэ», «Зөөри эзэтэй, мүнгэн тоотой», «Дэлгүүрэй экономик: теориин асуудалнууд» гэhэн гол нинтэ гаршагууд доро эрдэмтэдэй, экономистнуудай тодо ойлгосотойгоор бэшэhэн статьянууд ехэл туhатай байха.

Газетэдэ гарадаг элдэб зүбшэлнүүдшье тон хэрэгтэй гээшэ. Нютагай байгаалида таараха бодолнуудые «Буряад үнэнhөө» ондоо газетэнүүдтэ олохогүйт. Бэшэ тэ үмсынхид, фермернүүд яажа ажаhуунаб, ажалланаб гэжэ энэл газетэhээ мэдэжэ абахада, hонин байдаг.

Бурхан шажанай hөргөө тэхэреэд, дасан дуганнуудай олоор нээгдэжэ) байхадэ, «Шажан мүргэлэй түүхэhээ», «Түрэл нютагаймнай түүхэhээ», «Эртэ урдымнай уран бэлигэй түүхэhээ» гэhэн нинтэ гаршагууд доро үгтэдэг материалнууд, «Толи», «Хопхо» хуудаhанууд айл бүхэнэй hонирхол татахэ байна.

Ивалгын дасанай бандидахамба лама Жамьян Шагдаров буряад хэлэнэй мүухан байдалда ороод байhанда hанаагаа зобожо, «Буряад үнэние» олоороо захижа бэшүүлхыень hүэгтэнөө уряалха тухайгаа мэдүүлhэн байна. Буддын шажан, буряад хэлэн, буряад соёл эртэ урда сагhаа хоорондоо нягта холбоотой байгаа гэжэ бандида-хамба лама тон зүбөөр тоолоно гээшэ.

Тиимэhээ Ивалгын дасанай «Буян» гэжэ тусхай хүүдаhые «Буряад үнэн» газетэтэй хамта hарадаа нэгэ дахин гаргаха гэжэ шиидэбэ. Энэ hонин хуудаhатай газетэ hүэгтэн бүхэндэ бахал хэрэгтэй болобо бшуу. Түбэд, хуушан монгол үеэг бэшэгүүдтэ hурадаг, hуяаха дуратай оюутанда, hаhатай хүнүүдтэшье хэрэгтэйл даа.

Уншагшадай оюун ухаае тэдхэдэг шэмэг зүйлнүүдэй дунда «Буряад үнэн» оролсожо, «Нүhэр үедэтнай нүхэр болоhой» гэжэ Цырендулма Дондогой тон зүб үреэбэ. Энэ hайхан үреэлээр бүхы буряадууд «Буряад үнэнтэеэ» нүхэсэжэ ябая гэжэ үшөө дахин уряалжа байнаб.

М. ГОНЧИКОВ,
манай штатнабэшэ корр.
Захааминай аймаг.

Үндөө ажахын эн жэлэл

ТЭЖЭЭЛЭЙМНАЙ ШАНАР ЯМАР БЭ?

...ын ажахынуудалгын үедэ ...дэ эдюулагдэхэ ...1 тон бага бэлэдхэ...дна, үшөө шанар...ай айхабтар муу ...хэлэхэ хэрэг...

...байгша оной окт...ай байдалаар ...удта шалгагдаад ...61,3 мянган ...ой ороддоол 15 ...агдахи классай, ...ь—хоёрдохи, 35 ...— гурбадахи, 16 ...шанараараа ямар...а орохоор бэшэ, ...шүүлгдэдэ. Он...рөзл, энэ жэлдэ ...н үбhэнэй шанар ...hөө hураггүй ...hөө.

...ртай, диплэнхи...ин классай, мүн ...ласта орохогүй ...хура бороодо ...аранда шараг...шаhан, сайша... — «Ам...н, буриhаан, ха...ж шүүhэеэ гэ...ха юм.

...дэ сагай уларил...нуудта абтаhан үбhэнэй ехэнхинь шанараараа тон муу байна.

Харин Загарайн, Хэжэнгын, Ивалгын, Баргажанай, Хурамхаанай аймагуудта үбhэн багашаг абтаашье hаа, шанарынь яhала бараг hайн, ехэ таарамжагүй байжа, хабартаа хүйтэн хюруу унаад, зундаа гандаад, намартаа бороо хура ехэ ороод, үбhэ hайн шанартайгаар абаха аргагүй байгаа гэжэ ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд гол шалтагаан урдаа бариха юм ааб даа. Тэрэньшье зүйтэй гэе.

Теэд энээнэй хажуугаар, ажалай болон технологическа журам сахиха, ажалай эмхидхэлдэ хэрэгтэй заабари заршам зүбөөр бэелүүлхэ гэхэ мэтын тоогдохоёо болиhониинь баhал харамтай. Урдань ажахынуудта сабшагдаhан үбhэ hайса hүүрээгэд, сарай, hарабша доро обоолжо, доогуурнь вентиляторааp бүлеэн агаар үлеэлгэжэ хатаадаг, үбhэ рулон, тюгүүд болгожо багсалдаг түрүү снол аргануд үргэнөөр хэрэглэгдэдэг байгаа. Мүнөө жэлдэ тиимэ юумэн нэгэшье ажахыда хэрэглэгдээгүй.

Эгээл энээн дээрэhээ Захааминай, Хяагтын, Прибайкалинн, Түнхэнэй, Бошүүрэй, Зэдын, Мухар-Шэбэрэй, Тарбагатайн аймагуудай ажахынуудта ажалай үбhэнэй ехэнхинь шанараараа тон муу байна.

Харин Загарайн, Хэжэнгын, Ивалгын, Баргажанай, Хурамхаанай аймагуудта үбhэн багашаг абтаашье hаа, шанарынь яhала бараг hайн. Эдэ аймагуудай ажахынуудта шалгагдаhан үбhэнэйнь 50 процент I ба II классай гэжэ элирүүлэгдээ.

Республика соо нүхэ, траншейнүүдтэ дарагдаад байhан шэматэ тэжээлэй 211,3 мянган тонно силосай, 35,2 мянган тонно сенажай шанарые шалгажа үзэхэдэ, тэрэнь нёдондоhойхиоо баhал муу, адууhа малда шэмэ үгэхэ шухала зүйлнүүдээр бага байгаа. Илангаяа сенажай ехэнхи хубинь хуурай бодосуудаар бага, шанараараа ГОСТ-ын эрилтэдэ хүрэхэгүй, гол түлэб силос тээшэнь тоолохоор гэжэ жаруулагдаа.

Силосэйшье шанар баhал муушаг. Погоон намаанай ехэнхинь урид бэлдэгдээгүй, сэбэрлэгдээгүй нүхэ, траншейдэ адхагдажа, ёhоор нягтаруулагдаа, дарагдаагүй, шабар шоройгоор худхагдаhан гэжэ шалгалта харуулна.

Тиигэжэ шэмэтэ тэжээл бэлэдхэхэ технологи хазагайруулагдажа, эсвэл бүхыдөө шалгагдаhан силосэй ороддоол 4 процентнь шанараараа I классай, 22 процентнь II классай, бэшэниинь—III классай болон ямаршье класста орохогүй байшоо.

Энэ жэлдэ ажахынуудта сенаж, силос хушаха полиэтиленовэ плёнко, шэмэтэ тэжээл шанаржуулха дабhан, минеральна нэмэлтэ гэхэ мэтэ үгы байжа, ехэхэн силос, сенаж гутаагдаа.

Жэшээнь, Захааминай аймагай Михайловкын, Зэдын аймагай Алцагай, Ивалгын аймагай Хурамшын кооперативай горитой сенаж, Хяагтын аймагай Хяагтын, «Пограничный» совхозуудай, «Заря» колхозой, Бэшүүрэй аймагай Бүлюутын, Дзержинскийн нэрэмжэтэ совхозуудай баhал ехэхэн силос адууhа малда эдюулхын аргагүй муу гэжэ гологдоо.

Энэ жэлдэ витаминтай ногооной гурилай шанар бүришье бирагүй байба.

Бүхыдөө шалгагдаhан 52 мянган тонно витаминтай ногооной гурилай мнил 1 процентнь лэ нэгэдэхи классай, 29 процентнь хоёрдохи классай байгаа.

Илангаяа Бэшүүрэй, Загарайн, Хэжэнгын, Хурамхаанай, Сэлэнгын аймагуудта ногооноhнь гурилай шанар бүришье муу.

Иимэ байдалhаа ямар тобшолол хэхэб гэхэдэ, тэжээл багаар нөөсэлжэ абахаhаа гадна, тэрэнээ яяр муу шанартайгаар бэлэдхэhэн ажахынуудта ерэхэ үбэлжэлгэ илангаяа хүшэр хүндэ байхань гээшэ. Муу шанартай, шэмэ шүүhэ багатай тэжээл эдижэ байhан малhаа ехэ продукци абтахагүйл.

С. БЕКЕТОВ,
республикын агрохимнии албанай станцийн директор.

Иван Федорович Баженов «Электромашина» завод дээрэ ажалайнгаа намтар эхилhэн юм. Тэрэ гэhэнhээ хойшо 32 жэл үнгэроө. Тэрэнэйнгээ 25 жэлэй туршада Иван Федорович хиналтын мастераар ажаллажа гараа. Наhанайнгаа амаралтада гараха сагай ерэхэдэ, түрэл заводтоёо хахасаха дурагүй байhан дээрэлээ продукци дээрэ тамга табидаг ажалшанай тушаалда үлэhэн байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: заводой ветеран И. Ф. Баженов.

Шалгалта юу харуулааб?

...ДУЛААЛАГДААГҮЙ БАЙРАНУУД, ДАНШЬЕ ТУРАНХАЙ МАЛ...

...ной колхоз, сов... ...таряашадай ажа... ...лынуудта наймаа... ...ын туршада үргэл... ...ай ута ужигагай ...мүнөө эхилэнхэй ...ай жалай hалбари... ...эгээл харюусал... ...болодог. Һайра ...гарэн соохи ту... ...удэ, тэжээл буй... ...хынуудэ, кухинну... ...эдэдэг амhар... ...малшадай байра... ...ираар бэлдэhэн... ..., гүүртэ, отара... ...убэ тэжээл ажа... ...өөсэлhэнhөөнь ...жалгын хуби заяа... ...дхэ, тэндэhээ ...ниха үйлдэбрил... ...дулыдаха байна

...н неделиин турша... ...ажахын управле... ...элтэдhэ, «Саян» ...редакцийн хү... ...дөө бүридэhэн ...комиссе Туранай, ...совхозуудай таряа... ...ахынуудай, Хар... ...эблэлэй мал ажа... ...нуудай үйлдэбэ... ...н, буриhаан, ха... ...ж шүүhэеэ гэ... ...ха юм.

...дэ сагай уларил... ...совхозой Дунда... ...Һаалиин фермэ ха... ...дотороо ори ган... ...лишадай, үхэр... ...дэдэг бага бэшэ ...мүн, Юундэ ори гансаб гэбэл, энэ фермын малшад Жэмhэгэй тоhоной заводто үдэр бүхэндэ шахуу hааhан hүеэ эльгээжэ, совхозойнгоо кассада яhала ехэ олзо оршо оруулжа байhан ори ганса коллектив болоно.

Ушар тиимэhээ директор И. С. Маншеев түрүүтэй совхозой хүтэлбэрилэгшэдэй энэ фермынгээ байдалаар ходо hонирходог, тэдээндээ hанаагаа табидаг байhаниинь элирнэ. Фермын байрань оньhожоруулагданхай юм. Фермэ дээрэнь столово хүдэлдэг. Үглөөгүүр ганса малшад бэшэ, тэдэнэрэй үхи хүүгэдынь эдеэлээд, hургуулиин hудартаа ошодог байна. Үбэлэй үедэ эндэнь худалдаа наймаанай биншыхан магазинай (ларёгой) хүдэлхэдэнь, фермын хүдэлмэрилэгшэд хэрэгтэй юумэеэ худалдажа абаха аргатай байдаг.

Дунда-Талын фермын үнеэд, тугалнууд жэл бүхэндэ үбэлжэлгэеэ бараг үнгэргэдэг. Юундэ? Эндэхи хүдэлмэрилэгшэд, мүн совхозой дирекци малай үбэлжэлгэдөө үнэхөөрөөшье hайнаар бэлдэдэг заншалтай юм.

Эдэнэр зундаа зуhаландаа нүүhээр лэ үбэлжэлгэдөө бэлдэжэ эхилдэг. Малшад заhабарилгаяа гол түлэб өөhэдынгөө хүсөөр эрхилдэг байна. Хүсэнэйнгөө хүрэхэгүй байгаа hаань, ондоо мэргэжэлтэдые уриха жэшээтэй. Тусхайлбал, оньhон түхеэрэлгэнүүдые техническэ талаар хангаха бригада гү, али электрик гэхэ мэтые уридаг байха юм.

Байгша оной харюусалгатай хаhадаа баhал энэ гурим маараа бэлдэбэ. Үбэлэй hарануудта хэрэглэгдэхэ малай байрануудынь бэлэн болгогдонхой. Үнеэдэй, тугалнуудай байрануудта заhабарилга хэгдэнхэй. Түхеэрэлгэнүүдынь бэлэн. Тэжээл буйлуулдаг кухнинь баhал заhабарилагдажа дүүргэгдэнхэй.

Юрэдөөл, энэ фермын байдалынь үбэлжэлгэдөө дүүрэн бэлэн болгогдонхой. Үнеэдынь байрадаа оруулагданхай. Һаалишад дулаан байра соогоо үнеэдээ hаажа байгаа hэн.

Ажахын бусад малай байранууд тухай муу юумэ хэлэхээр бэшэл даа. Юундэб гэхэдэ, эдэ фермэнүүдтэ гэр бүлөөрөө хүдэлдэг бригаднууд ажалладаг юм. Тэдэнэр хабарhаа хойшо үйлэдбэриингөө байрануудые бэлдэжэ эхилдэг байна. Зариманайнь зуhалангуудынь үбэлжөөнэй буусаhаа — арбаад, нүгөөдүүлэйхинь зуугаад модо газарта оршодог хадань эдэ фермэнүүдэй малшад зунай hарануудай хугасаа соо байрануудаа заhабарилжа үрдидэг байна бшуу.

Нэгэ үгөөр хэлэбэл, туранайхид үбэлжэлгэдөө hайн бэлэдхэлтэй хүрэжэ ерэнхэй.

...Түнхэнэй совхоз. Энэ ажахыда hү hаалиин 3 фермэ бии юм. Эдэ фермэнүүдэй үйлдбэриин байрануудынь бултадаа шахуу хүүшарhан. Тиимэhээ жэл бүхэндэ нүхэ hүбэнүүдээ шабажа, үбэлжэлгэеэ үнгэргэдэг байна.

Оньhон түхеэрэлгэнүүдые техническэ талаарнь хангадаг хүнүүд мүнөө туха сүлөөгүйнүүд. Эдэнэр наг шэбхэ арилгадаг транспортёрнуудые заhабарилна.

Могой-Горхоной hү hаалиин фермын тугалай байрада капитальна заhабарилга хэгдэнэ. Энээнээ hаядаашье дүүргэхэеэ байhан бэшэл даа. Хэзээ дүүргэхэнь бурханай мэдэлэй болонхой.

Тайтарай фермын үнеэдэй, тугалнуудай байрануудынь бэлэн болгогдонхой. Малшадай өөhэдынь шабаха ажал үшөөл бии. Совхозой мал мүнөө дулаан байрануудтаа оруулагдажа байна.

Таряашадай ажахынуудай Харбяангуудай эблэлэй Нугын hү hаалиин фермын байрань ашаглалгада оруулагдаhаар ороддоол 2—3 жэл боложо байнхай. Тиимэhээ эндэхи байрада капитальна заhабарилга тиимэ гэхээр хэрэгтэй бэшэ юм. Зүгөөр сонхонуудыень, үүдэнүүдыень заhабарилхаар, hэльбэн шэнэлхээр болонхой. Һаалиин мал байрадаа оруулагданхай. Наг шэбхэ арилгаха транспортёрой эбдэрхэй ушарhаа байра соонь муухай.

Байрадань залгуулан баригдаhан тугалай байрынь энэ жэлдэ ашаглалгада оруулагдахань мэдэгдэхэеэ болинхой. «Байкал-сервис» гэhэн эмхинн бүтээжэ байhан хабсаргаха хүдэлмэри үшөөл дүүрэхэ үды. Үүдэниинь үлгэгдэнхэйшье hаа, тааруулан зохёогдоогүй. Тугалнуудай байха клеткэнүүд бэлэн бэшэ. Тугалай хуушан байрын наг шэбхэ суглуулдаг нүхэниинь дүүрэшэнхэй. Бүхэли зундаа ороддоошье арилгаддаагүй. Үнеэдые искусственна онол аргаар үрэжүүлдэг пункт хүдэлгэдэнэгүй.

Харбяангуудай hү hаалиин фермын байдалынь угаа орёо болошонхой.

— Фермын хоёр байрын нэгэнэйнь шалыень hэльбэн шэнэлхэмнай гээд, зунай эхиндэ бултыень задалжархёо hэн. Тиигээд шэнэ хабтагайгаар hэлгүүлхэ ажал мүнөөшье болотор хэгдэнгүй орхигдошонхой. Ажахыдамнай модо хюрөөдэжэ, хэбтагайнуудые гаргаха пилорамашье байхагүй. Хүтэлбэрилэгшэд манай байдалыемнай hайн мэдэдэг. Хоёрдохи байрын ехэ үүдыень шэнэлхээр болонхой. Юуншье хэгдэнэгүй. Үнөөхил модо шулуунай дүталдаhанhаа болоо бэшэ юм гү? Һаалишад мүнөөшье үнеэдээ газаа hуужа, hааhан зандаа. Үглөөндөө арбаад градус хүйтэн байна ха юм, —гэжэ фермые даагша Б. С. Балданов hанаагаа зобонгёор мэдүүлнэ.

Эблэлэй хүтэлбэрилэгшэд «Байкалсервис» кооперативтай котельни hэльбэн шэнэлхыень хэлсээ баталhан юм. Энэ котельнинь тугалайнь байра дулаасуулха ёhотой. Эдэнэр тэрэниенень задалжархёод, зундаа юушье хэнгүйгөөр, мүнөө бүри нишээ харагдахаа болошонхой.

Иимэрхүү гомдол бидэ фермые даагшаhаа дуулабабди. Мүнөө малай үбэлжэлгэ эхилэнхэй ха юм. Харин эндэ нэгэ жэшээ дурдаhуу. Захаа минай аймагай Шара-Азаргын дунда hургуулида буряад хэлэ заадаг Буряад Республикын hургуулиин габьяата багша Аюша Жапович Доноев ажалдаа «Буряад үнэн» газетые үргөөр хэрэглэжэ байдаг юм. hурагшадтаа газетэ дээрэhээ алдэб темэнүүдтэ тааралдаха материалнуудые уншаад, класс соогоо хөөрэжэ үгэхэ даабаринуудые үгэдэг.

Харин почтальонууд, нинтын хэблэл тараагшад, нэч түрүүн нютагайнгаа түрэлхи хэлэн дээрэмнай гарадаг газетэнүүдые олоор захюулхын түлөө оролдохо ёhотой. Тиигэжэ Захааминай аймагай хэлхеэ холбооной узел нинтын хэблэл тараагшадтай семинар үнгэргэжэ, хэлсээ баталба. 1993 оной түрүүшын хахад жэлэй захил абалгые октябриин 15 болотор дүүргэхэ, хэлхеэ холбооной узел захигдаhан газетын хэhэг бүхэнэй түлөө 1 түхэриг түлэхэ, газетэнүүдэй олон хэhэгүүдые захюулагшадые урмашуулха гэлсэгдээ. Энээнhээ гадна нинтын тараагшадай дунда конкурс соносхогдоо. Илагшадынь горитой мүнгөөр шагнагдаха юм.

Захааминда бүхы дээрээ хори мянган шахуу тоотой буряадууд, 4500 гаран айл бүлэ боложо, ажаhуудаг. Эдэ айл бүлэнүүдэй дүрбэнэй нэгэ хүбинь лэ буряад газетэеэ уншажа hуудаг юм. Буряад газетэгүй айлда ороходош: «Ямар hонинтой ябанаш?» — гэжэ асуухадань: «Бүхы hонимни «Буряад үнэнhөөл» абтадаг. Өөhэдөө захижа уншыта»,— гэжэ харюусаха ушартай бологдодог.

Зүгөөр Хуртага нютагта ерэхэдэш, эндэхи зуу гаран айлнуд бултадаа тооной буряад газетэеэ захидаг хадаа даб гэhээр «Юу hонинтойбши?» гэжэ асуудагшьегүй, өөhэдөө хуу мэдэжэ hуудаг юм.

Тиин гэhээ 600 гаран айлтай Санагада ороддоол 115 хэhэг, 400 гаран айлтай Дүтэлүүрэй, Үлэгшэнэй захиргаануудай дэбисхэр дээрэ ороддоол 85—115 хэhэг «Буряад үнэн» захигдана, Михайловка, Ехэ-Цахир, Нурта тосхонуудта миил 18—28 хэhэг захигдадаг байна.

Мүнөө үеын үймөөтэй сагта «Буряад үнэн» газетэ айл бүхэндэ хэрэгтэй болоод байна гэжэ ойлгохо, мэдэрхэ саг ерэнхэй. Илангаяа Захааминда. Хэжэнгэдэ, Яруунада, Ивалгада таряашадай, фермернүүдэй ажахынуудай, олоор эмхидхэгдээд байхада, түрэл хэлэн дээрээ ойлгосотойгоор гарадаг газетэ яаха аргагүй хэрэгтэй болоод байна бшуу.

Үмсөөрхиндэ, фермернүүдтэ «Дэлгүүрэй харилсаан; мүнөөнэй байдал, хараа шэглэлнүүд», «Дэлгүүр: ажамидарха арга бэдэрхэ», «Зөөри эзэтэй, мүнгэн тоотой», «Дэлгүүрэй экономик: теориин асуудалнууд» гэhэн гол нинтэ гаршагууд доро эрдэмтэдэй, экономистнуудай тодо ойлгосотойгоор бэшэhэн статьянууд ехэл туhатай байха.

Газетэдэ гарадаг элдэб зүбшэлнүүдшье тон хэрэгтэй гээшэ. Нютагай байгаалида таараха бодолнуудые «Буряад үнэнhөө» ондоо газетэнүүдтэ олохогүйт. Бэшэ тэ үмсынхид, фермернүүд яажа ажаhуунаб, ажалланаб гэжэ энэл газетэhээ мэдэжэ абахада, hонин байдаг.

Бурхан шажанай hөргөө тэхэреэд, дасан дуганнуудай олоор нээгдэжэ) байхадэ, «Шажан мүргэлэй түүхэhээ», «Түрэл нютагаймнай түүхэhээ», «Эртэ урдымнай уран бэлигэй түүхэhээ» гэhэн нинтэ гаршагууд доро үгтэдэг материалнууд, «Толи», «Хопхо» хуудаhанууд айл бүхэнэй hонирхол татахэ байна.

Ивалгын дасанай бандидахамба лама Жамьян Шагдаров буряад хэлэнэй мүухан байдалда ороод байhанда hанаагаа зобожо, «Буряад үнэние» олоороо захижа бэшүүлхыень hүэгтэнөө уряалха тухайгаа мэдүүлhэн байна. Буддын шажан, буряад хэлэн, буряад соёл эртэ урда сагhаа хоорондоо нягта холбоотой байгаа гэжэ бандида-хамба лама тон зүбөөр тоолоно гээшэ.

Тиимэhээ Ивалгын дасанай «Буян» гэжэ тусхай хүүдаhые «Буряад үнэн» газетэтэй хамта hарадаа нэгэ дахин гаргаха гэжэ шиидэбэ. Энэ hонин хуудаhатай газетэ hүэгтэн бүхэндэ бахал хэрэгтэй болобо бшуу. Түбэд, хуушан монгол үеэг бэшэгүүдтэ hурадаг, hуяаха дуратай оюутанда, hаhатай хүнүүдтэшье хэрэгтэйл даа.

Уншагшадай оюун ухаае тэдхэдэг шэмэг зүйлнүүдэй дунда «Буряад үнэн» оролсожо, «Нүhэр үедэтнай нүхэр болоhой» гэжэ Цырендулма Дондогой тон зүб үреэбэ. Энэ hайхан үреэлээр бүхы буряадууд «Буряад үнэнтэеэ» нүхэсэжэ ябая гэжэ үшөө дахин уряалжа байнаб.

М. ГОНЧИКОВ,
манай штатнабэшэ корр.
Захааминай аймаг.

УНШАГТЫ, ТАНИЛСАГТ

ВЕТЕРАН

Манай хөөрэлдөөн

АХА ЗАХАТАНАА ХҮНДЭЛХЭ

Хабаровск хотодо зонын зүблөөн-семинар һаяхана боложо дүүрэбэ. Зүблөөндэ Зүүн Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй область, хизаар ба республикануудай ветерануудай хүтэлбэрилэгшэд хабаадаһан байгаа. Зүблөөндэ хабаадагшад мүнөө үедэ орон дотор тохёолдоһон хүндэ хүшэр сагта пенсионернүүдэй ажабайдалые яагаад һайжаруулха тухай үргэн ехэ хөөрэлдөө хэжэ, тодорхой тогтоол баталан абаба.

Бүхэроссин ветерануудай советэй гэшүүн, Буряад Республикын Ветерануудай советэй түрүүлэгшэ М. Ц. Гармаевтай манай штатнабэшэ корреспондент уулзажа, хэдэн асуудалда харюусахыень гуйһан байна.

Корр.: Мүнхэ Цыренжапович, Хабаровск хотодо ямар ушарһаа зонын зүблөөн-семинар үнгэргэгдэбэ гээшэб?

М. Ц. Гармаев: Дэлгүүрэй экономикодо орохо үедэ аха үетэмнай, нээрээшье, хүндэ хүшэр байдалда оронхой гээшэ. Үдэр, хоногой үнгэрхэ бүри эдеэ хоол, хубсаһа хунарай сэн ехээр нэмэнэ, хүдөө ажахы, промышленность һалан һандарна. Эндэһээ уламжалан, арадай эд бараа, эдеэ хоол үбршэлһэн хонжоо наймаашад хаа хаанагүй олон болоо. Эдэ бүгэдэ пенсионернүүд, инвалидуд болон үбшэндэ дайрагдаһан эрхэтэдэй ажабайдалда ехэ хүндэ болоо.

Амарай, Камчаткын, Магаданай областьнуудай, Хабаровска хизаарай ветерануудай советүүд Хабаровск хотодо зонын зүблөө-семинар үнгэргэхэ гэһэн үүсхэл гаргаһан юм. Тиин зонын зүблөө эмхидхэхэ, үнгэргэхэ хэмжээ ябуулгада Бүхэроссин ветерануудай совет ехэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаа. Ветерануудай социальна талаараа хэр зэргэ хангагдадаг тухай асуудал зүблөөндэ хабаадагшадай анхаралда табигдаа. Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ гартаа буу барижа, Эхэ ороноо фашис эзэмдэгшэдһээ хамгаалалсаһан, һандарһан ажахынуудай барилгануудые бодхоолсоһон олохон ветерануд мүнөө гуйраншалха туйлдаа хүрэнхэй. Жэшээнь, манай республикын пенсионернүүд дунда зэргээр 1364 түхэриг мүнгэ абана. Энэнь хаанашье хүрэнэгүй.

Корр.: Иимэ хүндэ хүшэр сагай үедэ социальна хамгаалгын зургаануд, хото, хүдөөгэй гулваануд, пенсионернүүдэй ажабайдал хүнгэн болгохын тула оролдоно. Бусад областьнуудта, хизаарнуудта энэ асуудал хэр зэргээр бэелүүлэгдэнэб?

М. Ц. Гармаев: Байгша оной июль һарада пенсионернүүдтэ 500 түхэриг мүнгэ үгэхэ гэһэн тогтоол Камчатска областиин захиргаанай гулваа абажа, областиингоо пенсионернүүдые баясуулһан байна. Тиихэдэ эрдэм һуралсалай, элүүрые хамгаалгын, соёлой болон бусад эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдтэ мүн лэ эды шэнээн мүнгэн тэдхэмжэ болгон үгтэнэ. Тус тогтоол соо бусадшье олон тоото хүнгэлэлтэ хараалагданхай. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда хабаадагшадта дайнай жэлнүүдтэ тылдэ хүдэлжэ ябахадаа абадаг салингайнь дунда зэргын хэмжээгээр пенсиень тогтоохо, бусад хүнгэлэлтын хэмжээ ябуулганудые хараалха тухай хэлэгдээ. Октябриин 1-нэй үдэрые бүхы дэлхэйн Наһатайшуулай уласхоорондын үдэр болгохо тухай ООН-ой Генеральна ассамблейн 45-дахи сессиин баталан абаһан тогтоолые һайшаажа байһанаа мэдүүлээ.

Манай корр.

ЭЛДЭБ ЯНЗЫН ТЭДХЭМЖЭ

ОРЛИК

Ахын аймагай захиргаанай гулваагай захиралтаар Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай ветерануудта, инвалидуудта хүнгэлэлтэ үгтэхөөр хараалагдаа. Аймагай коммунальна болон колхозуудай гэрнүүдтэ байрладаг ветерануд байрынгаа, мүн электрын элшэ хүсэ хэрэглэһэнэй түлөө 50 процентээр бага түлбэри түлэхэ. Тиихэдээ гэртээ телефонтой байбал, мүн лэ эды шэнээн хүнгэлэлтэтэй болобо.

Аймагай ветерануд, инвалидуудта түлеэ худалдажа абахын түлөө аймагай захиргаанай 80 мянган, республикын ажалшадые социальна талаар хамгаалха министерствын 100 мянган түхэриг хубаарилан үгтэһэн байха юм. Гадна дайнай ветеран, инвалидуд түлбэригүйгөөр, харин «1941—1945 онуудай Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ шэн габьяата ажалай түлөө» медаляар шагнагдаһан ажалай ветерануд 50 процент хүнгэлэлтэтэйгөөр эм дом абаха болоһон байна.

Аймагай бүхы ветерануд 20 түхэригэй 6 килограмм мяха абана. Тиихэдэ колхозуудай правлени өөһэдынгөө ветерануудта баһал анхаралтайгаар хандана. Тэдэнэртэ түлбэригүй түлеэн газаань буулгагдана, үбһэ сабшахадань, һайн ногоотой газар хубаарилагдажа үгтэһэн, туһаламжа үзүүлэгдэһэн байха юм.

Н. МАНДАГАЕВ,
Ахын аймагай ветерануудай советэй түрүүлэгшэ.

ХЭРЭН

Аймагай ветерануудай социальна хамгаалгын программа соо нигэжэ хэлэгдэнэ: «1992 оной бюджедэй мүнгэнһөө пенсионернүүдэй түлеэтэй болохо хэрэгтэ 1950 мянган түхэриг һомолхо. Тиихэдэ түлбэригүйгөөр эдеэ хоолой талон, эм дом үгэхэ.

Үнгэрөөд байһан үе соо аймагай пенсионернүүдэй гэр байра, тэдэнэрэй хэр зэргээр хангагдаһан тухай шалгалта хоёр удаа хэгдэбэ. Энэрхы сэдьхэлэй долоон хоног үнгэргэгдэжэ, предприяти эмхи зургаануудһаа, таряашанай ажахынуудһаа мүнгэн, эдеэ хоолой эүйл суглуулагдаба. Мүнөө аймаг дотор 300 мянган түхэриг мүнгэн, эдеэ хоолой элдэб зүйлнүүд тоологдоно.

Үндэр наһатай болоһон үбгэд, хүгшэдтэ туһаламжа үзүүлхэ хэрэгтэ «Сибиряк» гэжэ хүдэлмэришэнэй, Аршаан курортын нэгэдэлнүүд, скотимпортын конторо, тоһоной заводой болон бусад коллективүүд эдэбхи үүсхэлтэйгээр хабаадалсаа.

В. СЕРЕБРЕННИКОВ,
Түнхэнэй аймагай ветерануудай советэй түрүүлэгшэ.

ИВАЛГА

Аймагай кондитерска, Сотниковой шубуунай фабрикануудай, Ивалгын больницын, Ивалгын ОПХ-гай, «Пригородный» совхозой коллективүүд ветерануудтаа горитой тэдхэмжэ үзүүлнэ. Аймагай табан зуугаад пенсионер, олон үхибүүдтэй эхэнүүдтэ энэрхы сэдьхэлэй туһаламжа үзүүлэгдэһэн байна. Эдэ бүхы хэмжээ ябуулганууде аймагай Советэй арадай депутадууд даажа абанхай юм.

Ц. БАЛЬБАРОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ажалай болон дайнай ветерануд Александр Алексеевич Бадиев Эрдэни Сергеевич Шагаев хоёрые харанат. Эдэ нүхэдэй Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадажа ерээд, амгалан ажалда хамсыдоо, шэн зоригтойжэ, наһанайнгаа аһан түүхэтэй.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВЭЙ фото.

АРГА ШАДАЛААРАА ОРОЛДОНОБ

Наһанайнгаа амаралтада гараһан, хүдэлдэггүй пенсионернүүдэй ажабайдал хүндэ болоо гэжэ мэдэнэбди. Эдэ бүгэдые һайн мэдэхэ болоһон социальна хамгаалгын хүдэлмэрилэгшэдһөө эхилээд, гүрэн түрын хүтэлбэрилэгшэд хүрэтэрөө эдэнэбэй ажабайдал һайжаруулха ермэлээлдэ абтанхайнууд. Хэнэйшье мэдэнээр, байгша оной эхиннээ «Пенси тухай хуулиин» хүсэндөө ороходо, пенсионернүүдэй абадаг мүнгэнэй эгээл доодо захань 1300 түхэриг болоо һааб даа. Гадна үхибүүдтэ 540-һөө 600 түхэриг хүрэтэр мүнгэн нэмэжэ түлэгдэнэ.

Мүнөө пенсионернүүдтэ 635 түхэриг нэмэжэ түлэгдэдэг болоһон байна.

Орон дотор эдеэ хоолой, эд бараанай үнэ сэнгэй ехээр нэмэхэдэ, Россин правительство, Буряад Республикын Верховно Совет, Улаан-Удын городской Совет ажалшадые хамгаалха асуудалда гол анхаралаа хандуулһан байха юм. Пенсионернүүдтэ бусад аймагуудтал адли хүнгэлэлтэ үгтэһэн байна. Гэртээ телефонтой районой 330 пенсионер, 1500 хүн коммунальна хангалгын түлбэриин хахадыень түлэхөөр хүнгэлэгдэһэн байгаа. Энээнһээ гадна эдэнэр хотын транспортаар мнинтээр ябадаг болоо гээшэ. Тиихэдэ районой 53 пенсионер түлбэригүй путевкоор санаториннуудта, курортнуудта амарһан байна.

Үнгэрөөд байһан юһэн һарын туршада районой пенсионернүүд, олон үхибүүдтэй

АЛИ БО́ЛОХООР ТУҺА

Хурамхаанай аймагай ветерануудай совет нютагайнгаа захиргаантай һайн харилсаа холбоотойгоор бүхы хэмжээ ябуулганууда эмхидхэнэ, үнгэргэнэ. Советэй хараалһан бүхы хэмжээ ябуулганууд аймагай захиргаанай хүтэлбэрилэгшэдөөр һайшаан дэмжэгдэдэг юм.

Байгша оной август һарада зарлагдаһан аймагай ветерануудай советэй ээлжээтэ пленум дээрэ Хэжэнгын, Сэлэнгын аймагуудай ветерануудай советүүдэй гаргаһан һайн һайхан үүсхэл тухай үргэн ехэ хөөрэлдөөн болоо һэн. Пленумдэ хабаадагшад «Энэрхы сэдьхэлэй туһаламжа тухай» гэһэн хөөрэлдөө хэжэ, олондо һайшаагдаба. Тиихэдэ эдэнэр наһатайшуулда туһаламжа үзүүлхэ зорилготойгоор аймаг соогоо ветерануудай жаса байгуулха гэжэ хэлсэһэн байгаа.

— Ехэ хөөрэлдөөнэй һүүлээр ветерануудтаа нэгэ-нэгэ кубометр түлеэ 15 түхэригөөр оложо, айлнуудай газаа бүулгажа үгэһэн, телефонтой пенсионернүүдэй түлбэриие 50 процент болгоһон байнабди. Тиихэдэ пенси багатай, гэр бүлэдөө олон айлда бага зэргээр туһаламжа үзүүлхэ һанаатай аймаг соогоо мүнгэ суглуулжа эхилээ һэмди,—гэжэ аймагай ветерануудай советэй түрүүлэгшэ О. Г. Шанюшкин хөөрэнэ.

Нүхэр Шанюшкинай хэлэһэн эдэ үгэнүүдые республикын Хүн зониие социальна талаар хамгаалгын министерствын эльгээһэн мэдээсэл соо хэлэгдэһэн баримтануд гэршэлжэ үгэнэ. Тиин байгша оной юһэн һарын туршада дурсагдагша аймагай ветерануудые хангалгада 1 миллион шахуу түхэриг гаргашалагдаһан байха юм. Энэ үе соо хүнгэлэгдэһэн сэнтэй эдеэ хоолдо хахад миллион түхэриг мүнгэн үгтэһэн байба. Энэ мүнгэнһөө нарайлха эхэнэрнүүдтэ 94,8 мянган түхэриг, ветерануу-

ОЛОНОЙ НЭРЭҺЭЭ

Хабаровск хотодо сугларжа, зүблөө-семинарта хабаадаһан Зүүн Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зонын 16 область, хизаар, республикануудай түлөөлэгшэд үндэр наһатай болоһон үбгэд, хүгшэдэй нэрэһээ Россин Федерациин Президент Б. Н. Ельцин, Россин Федерациин Верховно Советэй Түрүүлэгшэ Р. И. Хасбулатов, Россин Федерациин премьер-министрэй уялга дүүргэгшэ Е. Т. Гайдар гэгшэдтэ нэмэл бэшэгтэйгээр хандаба.

Зониие хоохоруулан мүлжэһэн үнэ сэнгүүдэй үедэ баяшуул үгытэйшүүл илгаржа эхилээ. Иимэ хүндэ хүшэр сагта наһатай болоһон пенсионернүүдэй, дайнай болон ажалай ветерануудай ажамидархань хэсүү. хүндэ болоо. Эдеэ хоолой үнэтэй болоһон дээрэһээ эдэнэрэй абадаг пенсиин мүнгэн хаанашье хүрэнэгүй. Эдэ бүгэдэ тухай Россин арадай депутадуудта, нютагуудай засагаархидта хандахада, ямаршье үрэ дүн гаранагүй. Үндэр наһатайшуулай ажабайдал, ажаһуудалаар һонирхожо байдаг Зүүн Сибириин болон Алас-Дурна зүгтэ ажаһуудаг бидэнэр Россин гүрэн түрын, правительствын хүтэлбэрилэгшэдтэ хандахадаа, иимэ дурадхалнуудые оруулба.

Байгша оной туршада «Ветерануд тухай хуули» абаха, наһанайнгаа амаралтада гарахынгаа урда тээ хүдэлжэ ябахадаа абадаг салингайнь дунда зэргын хэмжээгээр пенсиень тогтоохо, бусад хүнгэлэлтын хэмжээ ябуулганудые хараалха тухай хэлэгдээ. Октябриин 1-нэй үдэрые бүхы дэлхэйн Наһатайшуулай уласхоорондын үдэр болгохо тухай ООН-ой Генеральна ассамблейн 45-дахи сессиин баталан абаһан тогтоолые һайшаажа байһанаа мэдүүлээ.

Манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ гэр бүлэ болоһон Л. И. болон Н. Ф. Тихоненкотэн Оля зээ басагантайгаа Советүүдэй талмай дээрэ.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВЭЙ фото.

ЗАНШАЛТА БОЛОХОНЬ

Захааминай аймагай Хужар һууринда оройтожошье һаань, Наһатайшуулай үдэр үнгэргэгдэбэ.

Энэ һууринда үндэр наһатай дүшөөд хүн тоологдодог юм. «Дүтэлүүр» гэһэн эблэл хоёр үхэр гаргажа, эдеэ хоол шанаад, нютагайнгаа наһатайшуулые хүндэлһэн байна. Гадна наһатай хүн бүхэндэ гурба-гурбан килограмм мяхан түлөөһэгүйгөөр үгтөө. Тиихэдэ Дүтэлүүрэй соёлой байшангай худэлмэрилэгшэд гоё һайхан концерт-наада харуулжа, сугларагшадые ехэтэ баясуулһан байха юм.

Энээнһээ хойшо наһатайшуулай үдэр эндэ жэл бүри үнгэргэгдэдэг болохоор хараалагдаба.

Д. БАДМАЕВ.

ХЭЖЭНГЫН РАЙОННО СОВЕДЭЙ ПЛЕНУМ ДЭЭРЭ ХЭГДЭҺЭН ЭЛИДХЭЛҺЭЭ

(Тоо, баримтануд)

* Район соо дүрбэн мянга шахуу хүн, тэрэ тоодо Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадаһан 237 хүн, тус дайнай 50 инвалид, 9 интернационал-сэргэшэ, ганса бэе ба үндэр наһатай 80 эрхэтэд гүрэнэй тэдхэмжэ дээрэ байдаг юм.

* Һүүлэй хоёр-гурбан жэлэй турша соо эдэнэрэй 30 гаран байра заһабарилагдаһан, 2,5 мянган гектар саб-шалан, хубаагдаһан, 250 мянга гаран түхэригэй туһаламжа үзүүлэгдэһэн байна.

* Райондо социальна хамгаалгын бюджедһээ гадуур жаса байгуулагдаһан байна. Байгша оной август һара соо тус жасаар 700 мянга гаран түхэриг эрьесэдэ байгаа. Тус фондын зүгһөө ветерануудта 13500 түхэригэй туһаламжа үзүүлэгдээ, республикын Дурасхаалай дэбтэр, гаргаха хэрэгтэ 10 мянган түхэриг оруулагдаа.

* Районой түб һууринда Ветерануудай байшан нээгдээ. Мүнөө тэндэ 9 хүн байрлана.

* Байгша оной февральһаа ядуу, тулюур байдалтай ветерануудта түлбэригүй эдеэнэй талонууд үгтэдэг болоо. Энэ хэрэгтэ 600 мянган түхэриг гаргашалагдаад байна.

* Ветерануудай худалдаа наймаанай талаар таһалгаряагүй хангагдажа байхынь тулада «Ветеран» гэжэ магазин нээгдээ. Һуурин, тосхон бүхэнэй магазинуудта тэрэнэй булангууд эмхидхэгдэнхэй.

* Наһатайшуулай үдэр гэжэ соносхогдоһон Октябриин 1-гэй дашарамдуулан, республикын пенсионно фондһоо райондо 100 мянган түхэриг үгтөө. Тэрэнэй 12 мянганиинь ветерануудай байшанда байгшадта хубсаһа хунар абаха хэрэгтэ һомологдохо.

* 600 гаран үндэр наһатай эрхэтэй Япон болон США-һаа ерэһэн гуманитарна туһаламжада хүртөө.

* Районой бүхы захиргаануудаар дүн хамта олон үхибүүдтэй 250 гаран гэр бүлэ, 80 гаран ганса бэе үндэр наһатайшуул элирүүлэгдэжэ, түсхай бүридхэлдэ абтаа. Хангалга муутай хүнүүдтэ «Нигүүлэсхы сэдьхэл» гэжэ жасаһаа туһаламжа үзүүлэгдэнэ.

* Жэлэй эхиннээ хойшо 42 эрхэтэн мүнгэн туһаламжада хүртөө. Дайнай ветерануудай гэрэйнь телефоной түлбэри нютагай захиргаануудай ашаар июниин 1-нээ 50 процентээр бага болгогдоо.

* Хэжэнгын совхозой ветерануудта (ажахын директор Ж. Ц. Цыдынов) саг үргэлжын анхарал хандуулагдадаг. Жэшээлхэдэ, олон ветеранай гэр байра заһабарилагдаа. Дайнай дүрбэн, ажалай 7 ветеранда ажаһуудаг гэрнүүдынь үмсэлэгдэн бэлэглэгдээ. Шанаа гэжэ газарта пенсионер бүхэн 2 гектар газартай болоо. Совхозой ветерануудтаа 150 мянга гаран түхэригэй туһаламжа үзүүлэгдэ байна. Заһатын, «50 лет Октября», Могсохоной совхозууд ветерануудтаа мүн лэ иимэрхүү туһаламжа үзүүлнэ.

* * *

Эндэ районой ветерануудай советэй пленум дээрэ дуулдаһан һайн һайхан баримтануд дурдагдаба. Тиимэһээ тус советэй хүдэлмэридэ дутуу дунда юумэн үгы гэжэ һанахаар бэшэ ааб даа. Ветерануудые социальна талаарнь хамгаалга ямар нэгэн бэе бэеэ дуурян һажааһан хэмжээ ябуулга бэшэ, харин ажабайдалаймнай гол шухала асуудал мүн. Ветерануд гүрэнэй болон нютагай захиргаанай хэмжээн дээрэ хамгаалагдахашье, хангагдахашье зэргэтэй зон ха юм. Тэдэнэй хангагдагаа байха ёһотой «Ветеран» гэжэ магазин эд бараагаар, эдеэ хоолоор хэр хангагданаб, хүшхэржэ абахаар бараан тэндэ бии гү гэжэ анхарха ёһотой.

Зарим хүгшэд, үбгэдэй хайратай хуби заяатай болошоод байхыень харахада, зүрхэ үбдэхөөр байгша. Үтэлхэ үбгэрхэ гэшэ хэзээдэшье хүндэ ааб даа. «Буряадай АССР-эй эрхэтэд наһатай болоходоо, материальна талаар хангагдаха эрхэтэй» гэжэ Конституци (Үндэһэн Хуули) соомнай бэшэгдэнхэй. Наһатайшуул энэ эрхээ гүйсэд эдлэхэ зэргэтэй гээд һанагдана. Эдэ бүхы асуудалнууд республикын пленум дээрэ үргэнөөр зүбшөгдэжэ, ветерануудай ажабайдал һайжаруулха талаар ямар нэгэн хэмжээнүүд абтаха бэзэ гэжэ найдагдана.

В. ТОКТОХОЕВА.

УЛЬҺА ХАБА ҮШӨӨЛ

Ажахынуудай саашанхи хуби заяан тухайгаа аһан һанаата боложо байхада, бидэ, Химнын совхозой хүдэлмэришэдшье, үглөөдэр тухайгаа бодожо үзөөгүйдэмнай аргагүй. Байнбайн Гусиноозерскын ГРЭС-эй цехэй нэгэн болохо гүбди гээдшье зариман дурадхаа. Теэд ГРЭС-най ажахын тоосоондо оронхой, ондоо ямар нэгэн подразделениие өөдэнь татаха аргатай байха аал? Тиимэһээл «хамтархынь хамтарая, гансал өөһэдынгөө олоһон мүнгөөр өөһэдыгөө хангахат» гээд ГРЭС-эйхид дурадхана. Илангаяа ахамад мэргэжэлтэдынь иимэ һанамжатай.

Совхознай энэ зангаараа үлөөдшье хүдэлхэ аргатай ха. Бага зэргэ олзотой һаа, амяараа амидархаар ааб даа. Теэд бидэнэрһээ—юрын хүдэлмэришэдһөө ехэ юун дулдыдахаб даа.

Өөрынгөөшье ажалладаг һалбариие абаад үзэхэдэм, нилээн бэрхэтэйхэн болонхой. Хуушандаа тэхэрилгэ, бусалта үгы, гэбэшье анхандаа хонишодто нилээн лэ анхарал хандуулагдадаг байгаа. Гэр бүлөөрөө наһаараа хониндо хүдэлнэбди. Наһанайм нүхэр Тамара Сергеевна шадалааралаа шармайлсаа юм. Мүнөө пенсидэшье һаа, ажаллаһаар.

Урдандаа зэргэсүүлгэ, уямашуулга гэжэ бии һэн ааб даа. Республикын хонишодой дунда өөрсэ янзын рекорд хоёр дахин табяа һэмди гэхэ гү, али 100 эхэ хониннһоо нэгэ жэл 120, нүгөөдэ жэлынь 130 хурьга абаа бэлэйбди. Һүүлэй үедэшье уруужахагүйе оролдонобди. Мүнөө жэл 100 эхэ хониннһоо 110-ые абаабди. Үхибүүднай ехэнүүд боложо, ажалдаа хам оролсоо. Өөрсэ янзаар, гэр бүлын подрядаар хүдэлхэ хүсэл байгаа, теэд уларилнай тиимэ урихан бэшэ, айдаһатай. Ган гасуурынь урдаал байха. Үмсэ болохо, амяарлаха гэхэдэ, һэргылэмжэ, ойлгосо хэрэгтэй байна.

Үмсэлэлгэ гээшье бүхы дээрэгэ би дэмжэхэ байнаб. Техникэтэй, хүдэлмэришэн хүсэтэйл һаа, хойшоо харалта юу байхаб. Сагай уларилай шалтагаанние нэрлээ һэмди. Хоёрдохёор гэбэл, үмсэлэлгын хэрэгтэ һаад хэхые хүсэгшэд хүндэлэн хүхэ үсэд оролсоно ха юм. Эгээл муу, ногоогоор бага, үрэжэлгүй газар үгэхэ гэхэ мэтэһээ эхилээд һүрдөөхэ, хашахадаал хойшоо харанагүй бшуу.

Хубидаашье мал барихань угаа хүшэр. Холимог тэжээлэй сэн хэмнээ үлүүдэшэбэ. Иигээд лэ ядахадаа, зун-нажараар олон зон гахай, малаа гаргажа, мяхан болгожо худалдаа баатай болоо. Өөрын үнээ, буруугүй байхагүйш. Үнеэн гээшэмнай хоолгуулһаар лэ болохо. Үгыл һаань, хаажаһаа билтаршаха, дэлбэршэхэб даа. Тугаллахынь урда 1—1,5 литр һүнһөө ехые абахагүйш. Адагынь гурбан үнеэгүй һаа, 4—5 хүнһөө бүридэнэн айл бүлын амидархань бэрхэтэйхэн даа.

Ажаһуудалай жэжэ, томошье али олон һаад тойбонууд тоолошогүй болоо. Һая дүрбэн үдэр зайн галгүй байбабди. Хүйтэн нэмэрюун намар хүдөө талада илангаяа зоболонтой. Үнэ сэнгүүд гээшэмнай дээрээ оройгүй болоо. Угайдхадаа, олон ондоо үнэ сэнгүүд тогтоогдоно. Жэшээлбэл, Гусиноозерскдо, Сэлэндүүмэдэ, али үшөө нэгэ ондоо тээ ороходош, хилгэмэнэй, тоһоной, бусадшье продуктнуудай үнэ сэнгүүд хоорондоо ондоонууд байжа байха. Гайхаад, гэлыгээд лэ үлэхэш даа. Газетэнүүд соо энээн тухай һайнаар ойлгуулжа, тайлбарилжа б— үгыл даа, т рилсаан дээр гуримгүй бай олдоногүй х

Мүнөөнэй б рэнь бодоод у мнай «үглуу б ха. Хүдөө хада, ямар гээшэб? Хари нэгэ фермер худал болоо дары ойлгож мернүүд болж ааб даа. Тим дүй эдэнине аргагүй. Ул лээд, зоной гүй болонхой харууһалжа хэн хулгайл садхалан гэ шоржол бай

Иигэхэдэ мал дээрэ х хон болоно. ha ехэтэй. орхихын ар руулха.

Тиибэ яа жэлдэ худа нөө жэгтэйш мэдээгүй х шагтай ехэ сэдьхэлһээ Һүүлэй хэл нээл зобоо гаргахань у гэр бүлым хаба буур

Хим Сэлэнгын

ХҮН БА ХУУЛИ

ШЭНЭ ТОГТООЛОЙ ТАЙЛБАРИ ТУХАЙ

Россин Федерацийн Верховно Соведэй 1992 оной июнидэ «Амнисти тухай» абаһан Тогтоолтой зохилдуулжа, гэмтэ ябадал хэжэ, эрхэһээ хаһагдаһан зарим хүнүүдэ болоо гэжэ мэдэнэбди. Теэд энэ ажар гуримтайгаар үнэргэгдэхэ байһан тухай хүмүүдэй уншагшаднай һонирхоно. Тиимэһээ республикэ прокуратурада хандажа, тэндэһээ удаадахи асуудалнуудые абабабди.

Россин Федерацийн Верховно Соведэй «Амнисти тухай» Тогтоолой 1992 оной июнийн 27-до «Ардын газетэдэ» толилогдоһон хойшо тэрэ хүсэнэй ёсоор байна. Тиимэ Тогтоолой хүсэндээ хүрэд, тодорхойлуулаа, оной июнийн 27-гэмтэ ябадал гаргадаг «Амнисти тухай» Тогтоолой хабаатай болоо.

Федерацийн сүүлдэй СССР-эй сүүлдэй гүрэнэй дэбисүүдлүүлэгдэһэн Федерацийн гаргаһэлтэсэ гаража байна. Тогтоолой тус Тогтоолой «Амнисти тухай» Тогтоолой эрхэһээ эрхэһээ хаһагдаһан хүнүүдэй хэлэгдэхэ гэбэл:

Хабаадагшад онгоо, 1941—1960 оной ороноо хамгуулуулхэ дайнай үедэ Хүсэнүүдэй алба хаагшад гү, алба хаагшад гү, эсэргүүдэй, арадай истребительнэ, мүн шуусэ хүмүүдэй бүридэлдэй, дайнда хабаадагшад, 1945 оной Японтой хабаадагшад, мүнгэ Хүсэнүүдэй гү, али хүлһоор районда гүйцэтгэгшэд;

I пункт дорохи оной гэбэл: «1941 оной Аугуусэ Эсэгэ ороноо хамгаалаһан Аугуусэ дайнай түүлһанай тулаанда, «Японие ялаһанай» медальнуудаар шагнагдаһан, мүн Эсэгэ ороноо хамгаалаһан Аугуусэ дайнай урда тээ гү, дайнай урда тээ гү, СССР-ые хамгаалаһан үнэргэгдэһэн дайнай хэрэгүүдэй хүгшэдэй, оной хүгшэдэй хүнүүд;

II пунктын ёһоор, гэмтэ ябадал ойлгомторгүйгөөр хэһэнэйнгээ түлөө табан жэл хүрэтэр болзороор эрхэеэ хаһагдаһан аад, тус Тогтоолой хүсэндөө оротор болзоройнгоо гурбанай нэгэ хубие һуулгаад байһан хүнүүд. Тэрэл зүүра ойлгомторгүйгөөр хэһэн гэмтэ ябадалайнгаа хажуугаар зорюута хэһэн гэмтэ ябадалай түлөө һуужа байгшад сүлөөлэгдэхэгүй юм.

Тогтоолой III пунктын ёһоор, эрхэеэ гурбан жэл хүрэтэр болзороор хаһагдаһан, түрүүн ажалаар заһан хүмүүжүүлгын колонидо байгаагүй, «Амнисти тухай» Тогтоолой хүсэндөө оротор (1992 оной июнийн 27) хэһээгдэхэ болзоройнгоо гурбанай нэгэ хубие һуһан хүүлиин наһа гүйсөөгүй (1974 оной июнийн 26-най һүүлээр түрэһэн) эрэшүүл;

VI пунктын ёһоор, условноор сүүдлэгдэһэн, сүүдэй шиндхэбэриин хүсэндөө орогдые хойшолуулан эрхэеэ хаһагдагшад, эрхэеэ хаһагдажа, хаагдаһан газарнуудһаа ажалда заабол хабаадуулагдахаар сүлөөлэгдэһэн, мүн эрхэеэ хаһалтагүйгөөр бусад ондоо хэһээлтэдэ хүртэгшэд;

VII пунктын ёһоор, сүлэлгэдэ ябуулагдахаар, ондоо тээшээ эльгээгдэхээр хэһээгдэһэн хүнүүд;

VIII пунктын ёһоор, гэмтэ ябадал зорюута гаргаһанайнгаа түлөө гурбан жэлээр эрхэеэ хаһагдаһан аад, болзоройнгоо гурбанай нэгэ хубиһаа бага бэшэ сагыень һуугаад байгшад сүлөөлэгдэхэ болоно.

Тиихэдэ гэмтэй хүнэй һуужа байһан болзорой хороогдохо тухай Тогтоолой X пункт соо нигэжэ хэлэгдэнэ:

а) «Амнисти тухай» Тогтоолой I, II, III, IV, VIII пунктнуудта орохогүй хуулиин наһа гүйсөөдүй эрэшүүлэй, ойлгомторгүйгөөр гэмтэ ябадал гаргаһанайнгаа түлөө табан жэлһээ дээшэ болзороор эрхэеэ хаһагдаһан, ажалда заабол хабаадуулагдахаар условноор эрхэеэ хаһагдаһан аад, тус Тогтоолой V пунктда орохогүй хүнүүдэй болзорой хахадынь хороогдохо;

б) гэмтэ ябадал зорюута хэжэ, табан жэл хүрэтэр болзороор эрхэеэ хаһуулһан, Тогтоолой I, III, IV, VIII пунктнуудта орохогүй хүнүүдэйхи—гурбанай нэгэ хубяар;

в) гэмтэ ябадал зорюута хэжэ, табан жэлһээ дээшэ болзороор эрхэеэ хаһуулһан, Тогтоолой I пунктда орохогүй хүнүүдэй болзор дүрбэнэй нэгэ хубяар хороогдохо.

Саашань хэлэхэдэ, «Амнисти тухай» Тогтоолдо орохогүй хүнүүд байха. Эдэ ямар зон бэ гэхэдэ:

Эхэ орондоо урбаһанай түлөө (Россин Уголовно Кодексын 64-дэхи статья), зоние алан хюдаха ябадал гаргаһанай, диверси хэһэнэй, олониитын хүлгөө үүдхэһэнэй, харгы зам һандарган эбдэһэнэй, томо хэмжээнэй валютна операци тухай дүрим хазагайруулһанай, гүрэнэй гү, али хамтын зөөри ехээр хулуулһанай, хүниие алаһанай, хүсөөрөө эдлэһэнэй, үхибүү хулуулһанай, хүшэр хүндэ хүшолонтойгоор хубиин зөөри хулуулһанай, албан тушаалаа, засагаа үлүү гарган хэрэглэхэдээ, хашаһан хааһанай, эдилгэ абаһанай милициин хүдэлмэрилэгшэдэ гү, али арадай дружиннигта эсэргүүсэһэнэй, ниитынгээ уялга дүүргэжэ байһан тушаалта хүндэ гү, али эрхэтэндэ занаһанай гү, али эсэргүүсэһэнэй, транспорт болон агаарай судна ондоо тээшэнь шэглүүлэн ябуулһанай, наркотическа бодосуудые хуулли бусаар хэһэнэй, хадагалһанай, хулуулһанай, мүн хэрэглэһэнэй түлөө эрхэеэ хаһагдаад һуужа байһан зондо «Амнисти тухай» Тогтоолхэрэглэгдэхэгүй юм.

Үшөө тиихэдэ түрүүн зорюута гэмтэ ябадалай түлөө һууһан аад, дахинаа иимэ ябадал гаргаһан, мүн онсо аюултай рецидивистнүүд гэжэ мэдэрэгдэһэн хүнүүд мүн лэ амнистида орохогүй гээшэ.

Зай ингээд, тус Тогтоолые хэнэй бэелүүлхэ байһан тухай хэлэбэл, нимэ.

Россин Федерацийн Верховно Соведэй «Амнисти тухай» Тогтоолые Россин Федерацийн Верховно Соведэй Тогтоолой үндэһөөр хэһээлтэдэ орогшодые хэһээжэ байһан зүргаануудлэ бэелүүлхэ гээд хэлэгдэнхэй.

Тусхайлбал, ажалаар заһан хүмүүжүүлгын эмхи зүргаануудай ба профилакторинуудай, тусхай комендатурануудай начальнигууд районой болон городой захиргаануудай дэргэдэхи хуулли сахилгын комиссинуудтай зүбшэһэнэй һүүлдэ прокуророй шиндхэбэрээр бэелүүлхэ болоно. Гэмтэ ябадал гаргагшые сүлөөлхэ тухай документнүүдтэ тэрэнэй хубиинь хэрэг, үрмашуулга болон һануулга тухай справка болон бусад документнүүд хабсаргагдаһан байха ёһотой.

Хоёрдохёор, мүрдэлгын зүргаануудаа — мүрдэлгынь дүүргэгдээгүй гэмтэ ябадал гаргагшадай талаар;

сүүдүүдтэ—Тогтоолой хүсэндөө оротор харагдаагүй хэрэгүүдэй, мүн хэрэгүүдынь харагдаһан аад, шиндхэбэриинь хүсэндөө ороогүй байһан нюурнуудай талаар;

дотоодын хэрэгүүдэй зүргаануудта—сүүдэй шиндхэбэриин гараашье һаань, хаагдаагүй, условноор сүүдлүүлэгдэһэн хүнүүдэй талаар;

дисциплинарна батальонуудай хүтэлбэридэ—тэндэ эльгээгдэһэн сэрэгэй алба хаагшадай талаар.

Амнисти тухай актые хэрэглэхэ гү, али үгы гү гэһэн шиндхэбэри гэмтэ ябадал гаргаһан хүн бүхэндэ хабаатайгаар тусгаар абтаха ёһотой.

Тус тогтоолые бэелүүлхэ үүргэтэй болоһон зүргаануудамнистида оруулагдаха хүнүүдэй сүүдэй хэрэгүүдые тусхай эмхи зүргаануудһаа эрижэ абаха эрхэтэй.

Амнисти хэрэглэхэ тухай актын хэгдэжэ байха үедэ прокурор заабол хабаадаха.

Хуряангы тобшолол хэхэдэ, «Амнисти тухай» Тогтоолой дүүргэлтэдэ прокуратурын зүргаан онсо һуури эзэлнэ. Хэдэн зуун, мянган хэрэгүүд прокуророй гараар гарахань. Гэмтэ ябадал гаргаһан хүн бүхэнэй хэрэг нариналр харагдаха. зуураа, тэрэнэй жааг заршам, ажал хүдэлмэридэ хандасань болон хүн талыень элирхэйлһэн бусад шанар шэнжэнүүдынь хараада абтаха байна.

К. БУДАЕВ,
Буряад Республикын прокуророй орлогшо, юстициин ахамад советник.

Үхибүүдтэ зорюулагдаһан зохёолнуудһаа

Цокто НОМТОЕВ

АЮУША ХАДАГ

Далай лама манда морилжо ерэбэ. Һүзэгтэн мүргэжэ, гашай номолынь шагнаба.—Бишье аюуша хадагаар золгожо бараалхаа. Хадагым тогтоожо аднслаад, хүзүүн дээгүүрни бүгтэрүүлэн орёогоод, гараа дэлгэн золгоо. Ямар ехэ зол гээшэб гэжэ сэдьхээб. Гэртээ хүрэтэрөө хадагаа абангүй зүүһэн зандаа ошооб.

Энэ адистай нангин хадагаа дэрэ дороо хэжэ, гэгээн Далай ламын номнол дабтаһаар унганаб. Зүүдэмнишье удхатай һайхан болошоо. Далай лама һайхан сагаан сэдьхэлээрээ бэеэ арюудхажа, һанаан бодолоороо байдалаа заһахые, бурхан нэмой һургаалаар буянтай үйлэ хэрэг бүтээжэ, дэмбэрэлгүй хоб-жэб үгэнүүдһээ, хёморол хэрүүлһээ холуур ябахые номноо.

Байгаали нютагаа ажалаараа шэмэжэ, баялигаа арьбадхан, гэр бүлээе, хани барисаагаа бэхижүүлэгты гэжэ үряалаа. Олон гүнзэгы удхатай зарлиг номолынь удхалан ойлгожо, зосоомнай арюун бодол түрөө.

Энээнһээ урда элдэб муу ябадалтанние шоо үзэжэ хэбтэнһээр унтаад, элдэб муу ябадалтанаар тэмсэн зүүдэлжэ зободог байгааб. Юундэ загуурида төөрижэ мүрөө алдаһан заримашуулые шоо үзэжэ, бэеэ зобоодог байгаа гэашэбиб? Дээдэ изагуурта, Далай ламын номнол минии сэдьхэл арюудхаа.

Үгэ сэдьхэл һайхан һаа, үйлэ хэрэг һайхан.

— Ум дари дүдаари дүри суухаа.

АЯГА САЙ

Гүлмэрхэн багадаа үбгэн баабайндаа ороходом, ходо сай уужа, маани татажа һуугша һэн. Сад гүнэ галда гэдэһэеэ шаража, сайнь халуун байха. Хүйтэндэ наадажа дааранхай ороо һаам:

— Энээнһээ нэгэ балга уу! Дулаасахаш!— гээд үндэһэн шара аягатай сайгаа һарбайха. Тэрэ сайгынь уухада, аргагүй амтатай байха. Гансата дулаасажа, хүлэйш ула хүрэтэр халуу бусалшаха. Ажал аяндашье, фронт дээрэшье үлдэжэ, эүдэржэ ябахадаа, үбгэн баабайн амтатай сай һанахадам, шадал зоригни нэмэгшэ бэлэй.

Мүнөө өөрөө үбгэн баабайнгаа наһанда хүрөөд һуухадаа, хүгшэнэйнгөө шанаһан шара улаахан сай уухадаа, хүсэ шадал ороод, ажал хэхэ, аша зээнэрээ һургаха, юумэ бэшэхэ дурам хүрэнэ. Эдеэнэй дээжэ—сайн шэдэ ехэ даа.

ХУУШАН МОНГОЛШО

Манай Хөөрхэ нютагта хуушан монгол номуудые уншажа, хөөрэжэ һуудаг үбгэн бии бэлэй. Ямаршье сагта гэртэнь ороходомнай, номоол уншажа, хөөрэжэ һуугша һэн. Нютагайхидынь тэрэние номшо хүн гэжэ хүндэлэгшэ, буянтай хүн даа гэлсэгшэ һэн.

Аша үрэнь үнэр олон үлзы хэшэгтэй һуудаг гэлсэгшэ бэлэй. Нээрэшье, ажаглахада, арад зидүүрээгүй байгша. Мүнөөшье тэдэнэй таһардаһан булта баян бүдүүн һуудаг. Тэрэ номшын сэсэн үгэ манда һургаал болоһон байдаг юм. Үни даа, Хориин һургуулида һуража байһан бидэнэртэй уулзахадаа, урмашан баярлажа:

— Таанад монгол бэшэгтээ бэрхэ болоо байнат. Ород бэшэгтэ һуража эхилбэт. Энэ тон һайн. Ямаршье хэлэн баян. Ямаршье ном һургаалтай юм. Бултанайнь тухандa хүрэхэ хэрэгтэй. Номой далай ехэ юм. Ехэ болоходоо, Буряад-Монгол номуудаа уншажа ойлгооройгты. Номһоо хэрэгтэй һургаал заабари олохот,—гээгшэ һэн.

Олон жэл соо буряад номуудые уншангүй ябажа, ехэ эндүү гаргааб. Олон юумэһээ хохидооб.

Мүнөөл үбгэнэй хэлэһээр хуушан монгол номуудые уншажа эхилээб. Айхабтар һургаал ехэтэй, баян үгэтэй, сэсэшүүлэй зохёоһон ном олон байна даа. Залуушуул зүб лэ хуушан монголоо һонирхон шудалжа эхилээ. Тэдэнэр лэ арадайнгаа баялигые эдлэхэ золтой байха.

СААЛА БА ХИЛЭЭМЭН

Манай интернат-һургуулиин шабинар ажалда тон дуратай, яһала дүршэлтэй болонхой юм. Үнгэрэгшэ зун түрүүшээр бороо хура багатай байбашье, огородой үндэр ургаса ургуулаа. Жэл соо бардам хүрэхэ хартаабха, капуста болон бэшэ газарай эдеэ хуряажа абаа. Хэдэн эхэ гахай түрүүлжэ, олон гахайтай болоо. Һурагшад ажалаараа хоолоо һайн болгоо бшуу. Үдэр бүри һайнаар хооллохо дүүрэн аргатай болонхой.

Нэгэ амаралтын үглөөгүүр хүмүүжүүлэгшэ шабинарайнгаа үглөөнэй хоол барихые харахаяа столово орожо ерэбэ. Эдеэлэлгэн дүүрэнтэжэ байба. Хоёр хүбүүд столдо һуугаад, гахайн өөхэн болон сагаан хилээмээр шэдэлдээд, дежурна басагадта зэмэлүүлжэ байба.

— Эдэ эдихэ юумээрээ шэдэлдээ,—гэжэ нэгэ басаган шоо үзэн, гомдол оруулжа зааба. Хүмүүжүүлэгшын даруу номхоноор ажаглан харахада, стол дээгүүр, палаанха дээгүүр саала, хилээмэн ехээр хэбтэбэ.

Энэ бодолгүй хэрэг үүсхэһэн энэ жэл һургуулида абтаһан хоёр хүбүүдые элирүүлжэ, хүмүүжүүлэгшэ хажуудаа асараад: «Та хоёр нэгэ-нэгэ табаг барьяд, эдэ хэбтэһэн өөхэ, хилээмэ суглуулагты»—гэжэ суглуулуулаад, саанаһаа туулмаг асаруулжа, хүүлээд, нэгэ хубүүндэнь барюулба. Хоёр хүбүүдээ дахуулжа, тогоошон дежурна хоёрто ошожо:

— Эдэ хоёр хүбүүдэй хахад-хахад үдын хоолой мяхан хилээмэн хоёрые шэгнэжэ үгэгты, — гэжэ шэгнүүлжэ абаад, нүгөө хүбүүндээ барюулба.

Хоёр хүбүүдээ дахуулаад, нилээд ябажа, нэгэ гэрэй буланда эрхэлжэ угтаһан зургаан нарай гүлгэтэй үлэя үлэгшэндэ суглуулһан хилээмэ, саалыень үгүүлбэ. Тэрэ эхэ үлэгшэн хомхойгоор эдеэлхынгээ забһарта, гүлгэдтөө абаашажа үгэнэ, хүбүүдтэ эрхэлнэ. Хүмүүжүүлэгшэ хүбүүдээ дахуулаад, наашаа ерэжэ, модон гэртэ оробо. Нэгэ хүгшэн тогоон соо канустын набшаһа бусалгажа һууһанаа бодожо:

— Ногоон базаар дээрэһээ набшаһа асараад, орооһотойгоор бусалгажа, үдынгээ хоол бэлдэжэ һуунаб даа. Пенси гараадүй. Хилээмэшье абаха мүнгэгүй һуутарни, айлшад орожо ерэбэлта, һуугты,—гэжэ уриба.

— Һайн, манай хүбүүд танда үдэр эдихыетнай хилээмэ, энэ шүлэндөө бусалгаха мяха асараа, үгэгты,—гэжэ жааханшье һаа, өөхэтэй мяха, хилээмэ үгүүлбэ. Хүгшэн ехэ баярлажа, — һайн даа, үни холыншье мяханай амта абаагүйб. Яагаа һайн хүбүүд гээшэбта? Һайнаар ябагты,—гэжэ үреэбэ. Хүбүүд хүгшэнэй түлеэ хахалжа, оруулжа үгэбэ.

— Манай эдэ хүбүүд танда ерэжэ туһалжа байха. Һайн һуугты,—гээд хүмүүжүүлэгшэ хүбүүдээ дахуулан гараад ябатараа, зогсожо:

— Зай, хүбүүд! Хилээмэ, саалын сэн мэдэхэ болобо гүт?—гэжэ асууба.

— Болоо, болоо,—гэлдэбэ.

— Хүбүүд, ойлгоо һаа, һайн. Сэхэ байрадаа бусагты. Үдэрэй эдеэн дээрэтнай ошохоб,—гэбэ.

Хүбүүдэй бусажа ябахада, үнөөхи үлэгшэн нохой угтан ерэжэ, айхабтараар эрхэлэн үдэшэбэ. Үдын эдеэн болотор хүмүүжүүлэгшэ ерээд харааха гээшэ гү?—гэжэ хүбүүд һанаата болон, сэдьхэлдээ хүндэ бүлхитэй ябаба.

Үдын хоолдо хүмүүжүүлэгшэ ерэжэ, хоёр хүбүүдээ бодхоогоод,—Эдэ хоёр нүхэдтнай һайн үйлэ хэрэг хэ. Таанадай хаяһан хилээмэ, саалаар үлэн, олон нарай гүлгэтэй үлэгшэнние эдеэлүүлээ. Хахад обедэ үргэмжэгүйхэн хүгшэндэ абаашажа эдеэлүүлээ, альгаа ташажа амаршалагты—гэбэ.

ТУЛАСАЛДААН БОЛОО

КИЕВ (АФП). Симферопольдо Крымэй автономито республикын дээдын засагай байшангые эзэмдэн абаха хүсэлтэй мянга гаран татаарнуудай болон милициин хоорондо һаяшаг туласалдаан боложо, хоёр талаһаа олон хүн хохидоһон байна. Саадай участогуудай нэгэндэ хэдэн арбаад татаарнуудай саг зуура байрлахаар бариһан гэрнүүдые Алуштын милицийн һандаргажа эбдэһэнэй һүүлдэ татаарнууд нимэ ябуулга хэһэн байна. Тэрэ үдэр хоёр талаһаа жараад хүнүүд хохидожо, хорёод шахуу татаар хүнүүд түрмэдэ хаагдаа һэн.

Хэнэйшье үгэдэ орожо үгэнгүй, модо, шулуу баряад, Министрнүүдэй Соведэй байшан тээшэ ошоо һэн. Энэ үедэ хотын түб хубида транспорт ябаха аргагүй байгаа. Түрмэдэ хаагдаһан хүнүүдые сүлөөлхэ, гэрнүүдыень усадхаха захиралта үгэһэн ноённие хэһээхэ эрилтэ буһалгаалагшад правительствын урда табяа.

Октябриин 1-кэй үйлэ хэрэгүүдэй үедэ түрмэдэ хаагдаһан бүхы хүнүүдые табихые Крымэй автономито республикын прокуророй орлогшо зүбшөөгөө һэн. Гэбэшье эрилтэнүүдыень правительствын дүүргэгүй һаа, тарахагүйбди гэжэ татаарнууд шиндхээ.

10 мянган татаарнуудай Крымэй хахад арал бусаһанай һүүлдэ татаарнуудай болон республикын правительствын хоорондо түрүүшынхиеэ нимэ туласалдаан болоо гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Б. СТЕПАНОВ.

ФИНАНСОВА АКАДЕМИДЭ ДАМЖУУЛАГДАБА

МОСКВА. Россин Федерацийн Президент Б. Н. Ельцинэй Зарлигаар Россин Эрдэм һуралсалай министерствын Гүрэнэй финансова академи Россин Федерацийн правительствын дэргэдэхи Финансова академи болгогдоо һэн. Финансово-банковска эмхи зүргаануудта хүдэлхэ түгэс мэргэжэлтэй кадрнууд тус академидэ бэлдэгдэхэ юм гэжэ Президентын хэблэлэй албанһаа мэдээсэнэ. Тэрэшэлэн Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй зэргэнүүдһээ, ахуулгүйн ба дотоодын хэрэгүүдэй зүргааануудһаа табигдаһан сэрэгэй албатадые хабаадуулгатайгаар налогой албанда кадрнуудые бэлдэхэ юм.

Энээнэй урда тээ Социально-экономическа ба политологическа шэнжэлгэнүүдэй уласхоорондын жасын («Горбачев-жаса») хэрэглэжэ байһан байшангууд Финансова академидэ дамжуулагдаа. Москвагай Ленинградска проспектдэ, Московско областийн Пушкино хотодо, Москвагай «Новое Нагорье» гэһэн дачын һуурин тосхондо, эдэ байшангууд оршодог юм.

НЮТАГАЙ УРАН ГАРТАН

ГАЗАР газарта, нютаг бүхэндэ «Эрхыдээ эмтэй, долёобортоо домтой», «Алтан гартай хүн» гэлсүүлдэг нүхэд олдодог лэ гээшэ. Иимэ хүнүүд бүхы юумэндэ гар дүйтэй, завод, фабрикын бүтээһэн машина, техникэ ондоо болгоод хүдэлгэжэрхихэ шадалтай, урагшаа һанаатай, һонюуша һонор байһанаараа бусадһаа илгардаг гээшэ.

Хори һууринда ажаһуудаг галзууд гарбалтай Доржо-Палан Дылгырович Дымбрыловые иимэ хүнүүдэй нэгэн гэхэдэ, алдуу болохогүй байха.

1930 оной морин жэлдэ Дэлгэрэй Дэмбэрэлэйдэ түрэһэн Доржо-Палан хүбүүн бага наһандаа Хэжэнгын аймагтахи Ушхайта нютагайнгаа үетэн нүхэдһөө багаханшье илгаагүй һэн. Дайнаи үеын хүшэр бэрхэтэй жэлнүүдтэ хамта һурадаг хүбүүд, басагадаараа түрэл колхозойнгоо ехэ зоной хэхэ бүхы хүдэлмэридэ хабаадаг байһан юм. Тэрэ ушарһаа дулдыдажа, ехэ һургуулитайшье болохо арга олдоогүй һэн. Тиигэбэшье үхибүүн ябахаһаа хойшо бүхы юумэндэ һонюуша анхаралтайгаар хандадаг энэ хүбүүн кино харуулдаг зоной хүдэлмэрние ехээр һайшаажа, үдэшэ бүхэндэ шахуу клубта ошодог, тон шуналтайгаар киномеханигай ажалые адаглан һуудаг. Тиигээдшье удангүй киномеханигай ажалдань хамһалсадаг, туһалдаг болоһон юм.

Һүүлдэнь жараад онуудай эхин багаар. Доржо-Палан Дымбрылов кино харуулдаг аппаратура һайса шудалаад, өөрынгөө табан хурган шэнгээр мэдэхэ болоод байхадаа, киноаппаратура заһабарилдаг мастераар ажалладаг болоо һэн.

Хори, Хэжэнгын аймагуудай хамтараад, таһараадшье байһан хорёод-гушаад жэлэй туршада киноаппаратура заһабарилдаг мастераар хүдэлхэдөө, Аалан, Улаан-Одон, Баян-Гол, Тарбагатайн, Санномыск һууринуудай киноаппаратурые клубайнь байдалда тааруугаар хубилгажа табиһан юм. Тиигэһэнэйнь ашаар кинофильмнүүд таһалдангүйгөөр харуулагдадаг боложо, нютагай зондо кино харахадань тааруу зохид болоо бэлэй.

Доржо-Палан Дылгыровичэй хүдэлдэг байһан газарнуудта киноаппарадууд шуурагүйгөөр хүдэлгэгдэдэг, һайнаар гэрэлтүүлэгдэдэг, экран дээрэхи кадрнууд эли тодоор, тоб байса харуулагдадаг болоһон байха юм.

Хори һууринай хүдөөгэй клубта Доржо-Палан Дымбрыловэй урлан нарижуулһан киноаппаратура мүнөөшье хүдэлгэгдэжэ, кино харуулжа байдаг юм. Энэ КН-20 түхэлэй киноаппаратурые сүм задалжа, нилээд хубилгаһан байна.

Доржо-Палан Дылгырович урлан нарижуулгын олон һанамжа, дурадхалнуудые оруулхаһаа гадна эхилһэн хэрэгээ заатагүй захадань хүргэдэг, бэелүүлжэл үзэдэг хүн юм. Киносетьдэ хүдэлһэн жэлнүүдэйнгээ туршада амжалтатай һаннаар ажаллаһанайнгаа түлөө Доржо-Палан Дылгырович «СССР-эй кинематографийн отличник» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй, олон тоото грамотанууд болон дипломуудаар шагнагданхай юм.

Доржо-Палан Дылгырович наһанайнгаа амаралтада гараһаар хоёр жэл үлүүтэй боложо байнхаи. Гэбэшье энэ ахатамнай сүлөөтэй хүн гээшэб гээд, гараа хабсараад, гэртээ миин һуужа шадахагүй, шадаал һаа,хүндэ туһагай, аша үрэтэй хэрэг бүтээхые оролдодог юм.

Пенсидэ һаял гараад байһан түрүүшынгээ һарануудта наһа барахан хүнүүдэй хүүр дээрэ дурасхаалынь мүнхэлэн табиха бишыхан хүшөө-памятнигуудые алебастраар гү, али цементээр шудхаад, тэрээн дээрээ нэрэ обогуудыень, нүгшэһэн үдэр, он жэлыень уран гоёор һиилэжэ бэшээд үгэхэдөө, нютагайнгаа олон зониие баясуулдаг байгаа.

Энэ нүхэрнай сүлөөтэй сагтаа гуурһанай хурсые туршажа, ураи шүлэг, баримтата дурсалга — туужануудые найруулдаг, «Буряад үнэн» газетэдэ, «Байгал» журналда, аймагайнгаашье газетын хуудаһанууд дээрэ олон удаа толилуулһан юм.

Мүнөө үедэ Доржо-Палан Дылгырович Анаагай дасанда электригээр хүдэлжэ байхадаа, гансал зайн гал һаадгүйгөөр носоогоод байха асуудалда гол анхаралаа хандуулдаггүй, мүн аймаг соогоо буддын шажан мүргэл дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ һанаагаа зободог, дасанда уран гараар хэхэ зарим тэды ажалай гараа һаа туһалдаг, арга шадалаараа болодог байха юм.

З. БАДМАЕВ,
мянай корр.

Министерство связи СССР
„Союзпечать"
АБОНЕМЕНТ НА ГАЗЕТУ 50901
(индекс издания)
„Буряад үнэн"
Количество комплектов:
НА 1993 ГОД ПО МЕСЯЦАМ:
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Куда
(почтовый индекс) (адрес)
Кому
(фамилия, инициалы)

ДОСТАВОЧНАЯ КАРТОЧКА
ПВ МЕСТО ЛИТЕР
НА ГАЗЕТУ 50901
„Буряад үнэн"
Стоимость подписки ____ руб. ____ коп.
перерасчетов ____ руб. ____ коп.
Количество комплектов:
НА 1993 ГОД ПО МЕСЯЦАМ:
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Куда
(почтовый индекс) (адрес)
Кому
(фамилия, инициалы)

ГАЗЕТЫМНАЙ ИНДЕКС— 50901.

ЗАХИЛАЙ СЭН:

I зоно—хахад жэлэй—205 түхэриг, 3 һарын—102 түхэриг 50 мүнгэн.

II зоно—хахад жэлэй—218 түхэриг, 3 һарын—109 түхэриг.

III зоно—хахад жэлэй—231 түхэриг, 3 һарын—115 түхэриг 50 мүнгэн.

Үүсэд бэшэгэй хэшээл

12

...э 10-дахи хэшээлдэ ушарнуу-...наа:

...р үзэгтэй үгэнүүдэй түрүү-...нь эхилжэ уншадаг.

...нг)- ...шан, ...г (габ) - нюуха

...аг)- ...ахаарха (дад) - этигэл

...ал) - хэбтэхэ

...рбан үзэгтэй үгэнүүдэй дун-...нь эхилжэ уншадаг.

...мар)- ...улаан (нан) - дараха

...ма)- ...э (чхам) - бэшэг.

...(кх)- ...торгой

...ужи адаха онсогой дүрим: ...гурбан үзэгтэй үгэнүүдэй ...ино ...байгаад,

...ахинь ...үзэг байбал - ту-...нь үзэгнөө эхилжэ уншадаг.

...шээ:

...(ганг)- ...сайн (наг) - ой

...(тхаб)- ...арга (рам) - индиго (хүхэ будаг)

...бэн үзэгтэй үгэнүүдэй хоёр-...нь эхилжэ уншадаг.

...шээ:

...(пхаг)- ...дэшэлһэн (банг) - албата

...(мане)- ...арад зон (данг) - нээһэн

...(там) - дүүргэһэн.

...Шабинарые хаража, анхаржа ябадаг Гаудеамус бурханай урда-дохёо дуулдажа, ЗММК-гай соёлой-спортын комплекс үдэшын 7 сагта залуушуулаар дүүрэшоод байгаа һэн. Эндэ хотын ВУЗ-уудай, нэрлэбэл, НГУ-гай Буряадай филиалай, ВСТИ-гэй, ВСГИК-эй, БГПИ-гэй, БСХИ-гэй оюутад һуралсалайнгаа гуламтатай хүнүүдые танилсуулан, гоё һайханаар магтан хөөрэбэ. Ресторан, моодонуудай харалга... Шог ёгто сценкэнүүд, дуу, хатарнууд олон байгаа. Эдэ бүгэдые зохёоһон, таарууллжа найруулһан режиссер С. А. Добрынинтай уулзажа хөөрэлдөө һэмди.

— Һайндэртэ бэлэдхэл үнинэй ябуулагдаа ааб даа. Спонсорнуудгүйгөөр мүнөө сагта юуншье бүтэдэггүй ха юм. Тиимэһээ спонсорнуудые бэдэрхэ хэрэг гараа һэн. Соёлой-спортын комплекс хүлһэлжэ абаһанайнгаа түлөө 42 мянган түхэриг түлэхэ баатай бологдоо, — гэжэ тэрэ хөөрэнэ.—Энэ хэмжээ ябуулга эмхидхэһэн залуушуулай мэдээсэһэнэй ёһоор, ЗММК-гай соёлой-спортын комплекс руу һайндэртэ оролгын 1.100 билет (тус бүхэниинь 25 түхэригтэ) тараагдаа һэн, гэбэшье орохо, хараха дуратай оюутад хэдэн дахин олон байжа, эсэсэй эсэстэ түлөөһэгүйгөөр бултыень орууллха баатай болобо. Гурим журам хазагайруулһан тиимэ дан хэтэрмэ ушар гараагүй.

— Залуу хүнүүдэй сэнгэхэ, танилсаха, хөөрэлдэхэ газар хото соомнай үгы гэхэдэ, алдуу болохогүй. Тиимэ хэмжээнүүдшье мүртэй үнэргэгдэдэггүй. Иимэрхүү һайндэрнүүд ходоодоо болоҗо байһай, оюутад бултадаа суглархадаа, һонин байна,— гэжэ ВСТИ-гэй 3-дахи курсын оюутан Баяр Шодоновой хүсэһэниинь бүхы залуушуулай һанал бодолые дамжуулна хаш.

И. ГОМБОИН.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: БСХИ-гэй проректор В. Г. Максимов экономическа факультедэй 1-дэхи курсын студентка Индира Дондоковае оюутадай зэргэдэ абалгын ёһолол хэнэ; Батырейкэ дээрэ болоһон һайндэрһөө; бэшэгтэй бүтылхэнүүд голой урасхалда табигдахань.

А. ШАГДАРОВАЙ фото.

Репортаж

«ОЮУТАНАЙ ОРОН РУУ...»

Оюутадай зэргэдэ абалгын һайндэрые студент бүхэн элихэнээр һанажа ябадаг. Олон жэлэй туршада Улаан-Удын бүхы ВУЗ-уудта энэ ёһолол баһал үнэргэгдэдэг, гэбэшье амяараа, «өөрын гуламтын» һайндэр гэжэ тоологдодог бэлэй. Харин мүнөө жэлдэ хотын захиргаанай залуушуулай хэрэгүүдэй таһаг (даагшань Андрей Булутов, эдэбхитэй ажал ябуулгша Маргарита Мантатова) һуралсалай гуламтануудай амяарланги һайндэрнүүдые нэгэдүүлжэ, «Альма-матерай үүдэ татажа ороходоо...» гэһэн нэгэдэхи курсын оюутадта зорюулагдаһан зүжэглэмэл һайндэрые үнэргэбэ. ВСГИК-эй багша С. А. Добрынин (монгол туургата залуушуулай уласхоорондын 2-дохи фестиваляар энэ нэрые һананабди!) һайндэрые уран һайханаар шэмэглээ. Залуушуулай, оюутадай орёо шухала асуудалнуудта гүрэнэй эмхинүүдэй анхарал хандуулха, ВУЗ-ууд хоорондын хани барисаае бэхижүүлхэ гээшэ энэ хэмжээ ябуулгын гол зорилгонууд болоо һэн.

Октябриин 10-най үглөөгүүр, ВУЗ-уудта лекциинүүдэй ябажа байхадань, соёлой институдай бүлэг оюутанһаа бүридэһэн арт-десант бүхы институдуудай гуламтануудаар хэсэжэ, багахан зүжэглэмэл үзэгдэлнүүдые харуулаа, хүхюун, шалюун «студиоз», «бурсак», «совок» гэхэ мэтээр хэтын хэтэдэ мүнхэрнүүдтэ өөрын оорсэ нэрэ гаргуулһан оюутад туршаа энээдэ, наадатайгаар хооро.

«Уг үнгияа һанажа яба» гэһэн хоёрдохи хуби үдэшын 5 сагта Батарейкэ гээд нэршэһэн райондо, хотые байгуулагшадай дурасхаалда табигдаха хүшоо шулуунай хажууда эхилбэ. Оюутад эндэ намарай набша намаанаа бүридхэгдэһэн баглаануудые хүшөө шулуунай дэргэдэ табиба, удаань голой эрьедэ тогтожо, Байгал далайда зорюулһан бэшэгүүдые бүтылхэнүүд соо таглажа, помгон долгиной урасхал руу табиба. Ород, буряад арадуудай аман зохёолой уран һайханай коллективүүд эндэ жэнхэни дуунуудаа хангюурдаа, хатар наадаяа дэлгээ.

Спорт

ТОБШОХОНООР...

БАРИЛДААН. Дүрэ булаалдалгын барилдаагаар Россин түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн мүнөодэр Санкт-Петербургда нээгдэхэнь. Энэ мүрысөөнэй дүнгүүдээр ноябриин тэн багта Москва хотодо үнэргэгдэхэ дэлхэйн Кубогта хүртэхын түлөө мүрысөөндэ хабаадаха Россин Федерациин суглуулагдамал команда бүридүүлэгдэхэ байна.

Спортын мастернууд А. Матюнов, Ю. Партихеев, И. Шамбеев, В. Пильчинов, Ю. Сандаков, А. Пестерев, Ю. Дашанимаев, Л. Ширапжалсанов, М. Молонов, Д. Жамсуев, А. Бардаханов, Ж. Лхамажапов, В. Шагжитаров, Г. Шагдуржапов, Ю. Майдарханов, И. Тютрин, уласхоорондын классай спортын мастер С. Замбалов, спортын габьяата мастер Б. Будаев, спортын мастерта кандидадууд А. Бельков, Х. Келасония, А. Анганов, Ж. Элбенов гэгшэд энэ ехэ мүрысөөндэ Буряад ороной нэрэ хүндые хамгаалха юм.

ФУТБОЛ. Буряад Республикын кубогта хүртэхын түлөө хахад финалай наадан үсэгэлдэр Улаан-Удын түбэй стадион дээрэ үнэргэгдэжэ, «Мотор» болон «Локомотив» командануудаа наадаһан байгаа. Энэ уулзалгада илажа гараһаниинь Онохойн «Восходтой» үглөөдэр наадаха юм.

* * *

Клубай командануудай дундаа футболоор республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн дүүрэжэ байна. Һүүлшын нааданда «Мотор» команда прибор бүтээлгын үйлэдбэриин нэгэдэлэй «Торпедые» 6:1 тоотойгоор шүүгээд, дүрэ болоҗо, оной [illegible] Тиигээд болистыг [illegible] амжалт [illegible] лаар тр[illegible] кин ехэ [illegible] спортыг [illegible] Удын [illegible] ринн [illegible] команд[illegible] тоотойг[illegible] бэшье [illegible] котойгоо[illegible] эзэлбэ. [illegible] гэй футб[illegible] команд[illegible] туйлабал[illegible] бадахи[illegible] тай. Со[illegible] хын тр[illegible] менск[illegible] авиацио[illegible] тех» [illegible] байна.

АЛТАН НАМАРАЙ УРИЛДА[illegible]

Хүнгэн атлетикээр республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн һаяхан «Локомотив» бүлгэмэй санын бааза шадар үнэргэгдэбэ. Спортын бүлгэмүүд болон клубуудай, хүдөөгэй аймагуудай суглуулагдамал командануудай 300 гаран хүнгэн атлет энэ заншалта урилдаанда хабаадаһан байгаа. Тэдэнэр элдэб наһанай 14 бүлэгтэ 1-һээ 5 километр хүрэтэр зайнуудта хурдан солбоноо туршаба.

Хүдөөгэй командануудай дундаһаа Сэлэнгын аймагай суглуулагдамал команда илангаяа һайн һорилго бэлэдхэлтэй байһанаа харуулаа. Тиигэжэ тэдэнэр түрүү һуури эзэлжэ, Физическэ культура ба спортын республиканска комитедэй кубогаар шагнагдаһан байха юм. Мухар-Шэбэрэй болон Кабанскын аймагуудай урилдаашад удаадахи шангуудта хүртөө.

Хүүгэдэй спортын һургуулинуудай дундаһаа Олимпиин халаанай хүүгэдэй спортын тусхай һургуулиин һурагшад онсо шалгаржа, түрүү һуури эзэлһэн байха юм. Ушарынь юуб гэхэдэ, энэ һургуулиин һурагшад һайн һорилго бэлэдхэлтэй байһан дээрэһээ бүхэроссин мүрысөөнүүдтэшье дээгүүр һуури эзэлһэн байна.

Улаан-Удын һургуулинуудай һург[illegible]кова, Дмитрий Омеженко, Алексан[illegible] Любарская гэгшэд хүбүүд, басагадай [illegible]лаба. Удаадахи бүлэгтэ Татьяна Ло[illegible] Ленталь, Юрий Чижов гэгшэд шалг[illegible] гараа.

Үйлэдбэриин коллективүүдэй бүлг[illegible]ционно үйлэдбэриин нэгэдэлэй инже[illegible]феева, энэ һууриндахи һургуулини[illegible] спортын мастер Федор Капустин, С[illegible]на Гудолина, Яруунаһаа Согто Доо[illegible]тан намарай урилдаанда шалгаржа[illegible] бүлэгүүдтэ чемпионууд болобо.

Сэхыень хэлэхэдэ, Буряад ороной хүнгэн атледүүдэй энэ урилдаанд[illegible]ниинь халагламаар. Хэрбээ тэдэнэ[illegible] дээрэ гараа гээшэ һаань, тэмсэл [illegible] дүнгүүдынь бүришье дээшээ байх[illegible] Тиибэ ябашье, алтан намарай урил[illegible]тойгоор үнгэрөө гэжэ тэмдэглэлтэй.

ТУҺАТАЙ ЗҮБШЭЛ

ҮБЭЛДӨӨ ЭРТЭЭНҺЭЭ БЭЛДЭЭ

Намарай хаһада үбэлдөө эдихэ хоолоо бэлдэжэ, илангаяа хүнэй бэедэ тон хэрэгтэй витаминтай, аша туһатай овощнуудые зүбөөр бэлдэжэ хадагалха, дараха ёһотойбди. Илангаяа капуста даража, бусад овощнуудые үбэлдөө эдихэсэ бэлдэхэ тухай зүбшэл, заабаришуудые эндэ үгэхэмнай.

ДАБҺАЛАГДАҺАН КАПУСТА

Хэрэглэгдэхэ зүйлнүүд: 50 килограмм капуста, 1—1,5 килограмм дабһан, 3 килограмм морхооб, 3 килограмм яблока, 1 килограмм алирһан.

Капустаяа таһа хэршээд, морхообыень бүри жэжэхэнээр хэршээд, дараха амһарта (эмальтай бидруу, кастрюль, модон боошхо) руугаа дабһатайгаар хэхэ хэрэгтэй. Хэршэгдэһэн капустатай яблокаяа (үгышье һаа, свекло) жэжэхэнээр хэршээд, һүүлдэнь һайнаар худхаха, дараха хэрэгтэй. Бэлдэгдэхэ капустаяа, алирһаяа һайса даран татажа, амһарта соогоо хээд, удаань дээрэһээнь хүндэ юумээр дарахаяа бү маргаарайгты. Тиихэдэтнай шүүһэн гараха ёһотой.

Гэртээ 3—4 хоногто тэрэнээ байлгаад, сэбэр модоор дарагдаһан капустаяа нүхэлжэ, хинень гаргабалтнай, гашуун болохогүй. Шүүһэнэйнь хөөһэтэхэеэ болижо, тунгалаг боломсоорнь, дээрэнь табигдаһан хүндэ юумээ абажа хаяад, һүүлдэнь хүйтэн газарта гаргахадатнай болохо.

УДАНГҮЙ ЭДИХЭ САЛАТ

Хэрэглэгдэхэ зүйлнүүд: 3 килограмм капуста, 1 килограмм морхооб, 1 килограмм һонгино, 0,5 килограмм амтатай перец, 400 грамм ургамалай тоһон, дүрбэнэй гурбан хуби 9 процентнэ уксус, хахад стакан саахар, 1 томо халбага дабһан.

Капустаяа томоор, морхооб, һонгиноёо түхэреэнүүдээр хэршэхэ, харин перецээ һоломон шэнги утаар хэршэхэ хэрэгтэй. Тиигээд томо амһарта соо бултыень хэебди.

Ургамалай тоһон, дабһан, саахар, уксус амһарта соо хэжэ, бусалха туйлдань хүргөөд, үнөөхи бэлдэгдэһэн овощнууд дээрээ энэ болгогдоһон шүүһээ хээд, 10 минута соо бусалгаха ёһотойбди.

Тиигээд энэ саладтаа 1 бага халбага улаан перец (бутархай) дээрэһээнь нэмэхэ болонобди.

Бэлэн болоһон саладаа угаагдаһан 1 литрэй баанхануд соо хээд, холодильник соогоо гү, али үгышье һаа, хүйтэн һайн.

ЗАХЯА ДУУЛАЖА БАЯСАБАБДИ

Тээсгэн Буряадай багшанарай институдай буряад хэлэ, бэшэгэй факультедэй 1-дэхи курсын һурагшадта оюутад бололгын баяр ёһолол болоҗо, ехэтэ баясуулба.

Энэ һайндэр институдаймнай 2-дохи байшан соо үнэргэгдөө. Эндэ үни сагһаа худэлжэ байһан ба залуу багшанарай, ахалагша курсын, мүн бэрхэ һурадаг оюутадай, айлшадай үреэл, захяануудые дуулажа баясабабди.

Тиигээд группа бүхэнэй түлөөлэгшэд хатархань хатаржа, хонгёо һайханаар дуулахань дуулалдажа, шүлэг уншахань уншажа гү, али сэдьхэлэй хужар болгоп ондоо элдэб наада харуулжа, өөр өөрынгөө шадабари харуулхые оролдобод. Гансашье һая ороһон оюутад бэшэ, мүн айлшад, ахалагшэ курсынхид бидэндэ бэлэг болгон наада гүйсэдхөө.

Энэ ушарһаа бидэ тон баяртай байнабди:

Багшынь мэргэжэлдэ
һурахала
Багахан «жараахайнуудай»
ерэхэдэ,
Үүдээ сэлин
үгтаһандатнай
Үнэнхэ зүрхэнһөө
баясанабди.

В. ДАШИНИМАЕВ,
оюутан.

БУРЯТИЯ
мүнөөдэрэй номерто

АПК-гай зорилгонуудые шиидхэхэ республиканска зүблөөе үгтуулан. «Таряшадай шиидхэхэ асуудалнууд олон» — З. Тэлинэй статья.

«Дулаасуулга бүри үнэтэй болохо» — П. Натаевай статья.

Буряад Республикын Верховно Советдэ. «Эрдэм наукын жаса ехэ болгогдобо» — С. Селиврын статья.

Болоһон ушар. «Жаргалай түлхюур гэжэ юун бэ?» — Т. Амаринагай тэмдэглэл.

«Сэрэгшын дурасхаалда» Е. Слугиновагай мэдээсэл.

«Байгал тухай» Россин Федерациин Хуулиин проект.

Соносхолнууд.

Сэнхиҗ экран

«ОСТАНКИНО» КАНАЛ

6.55—Шэнэ һонин. 7.35 — Үглөөнэй гимнастика. 7.45—Үглөө. 10.05—Мультфильм. 10.15—«Богатые тоже плачут». 11.00—Мультфильм. 12.15—Баримтата фильм. 13.00—Шэнэ һонин. 13.20—«Дети солнца». 2-дохи серия. 14.45—«Замкнутый круг» — уран һайханай фильм. 16.00—Шэнэ һонин. 16.25—«Телемикст». 17.10 — Блокнот. 17.15— Уолт Дисней дурадхана. 18.15—Үхибүүдтэ дамжуулга. 19.00 —Шэнэ һонин. 19.25—16-тай ба тэрээнһээ дээшэ наһатайшуулда. 20.10— «Богатые тоже плачут». 20.55 —Егор Гайдар ба тэрэнэй команда. 21.45— «Амгалан нойрсогты, багашуул!» 22.00 —Шэнэ һонин. 22.20—Кинопанорама. 23.35 — Хара хайрсаг. 00.05 — Хатар.

МВД-һээ мэдээсэнэ

ТАРЯА, ТЭЖЭЭЛ ХУЛГАЙЛЖА ЯБАҺААР...

Үнгэрөөд байһан долоон хоногой туршада республика дотор 320 гэмтэ ябадал хэгдэһэн байна. Энэнь урда долоон хоногойхиһоо үсөөн. Энэ үе соо харгын-транспортна 30 аюул боложо, 14 хүн наһа бараһан, 24 хүн, тэрэ тоодо 3 үхибүүн гэмтэһэн байха юм.

Гэмтэ ябадал хэгшэдэй дунда һогтуугаар гэр бүлэдөө шууяа татагшадай, хэрүүл, наншалдаа үүдхэгшэдэй тоо үсөөрнэгүй. Ганса сүүдхын туршада 4 гэмтэ ябадал хэгдээ. Онохойн модоной комбинадай жолоошон —Ш. эрхэтэниие, Тохой тосхондо ажаһуугша һамгаяа хутагаар хадхажа, хүндөөр шархатуулаа.

Алтан намарай ургаса гээлтэ хоролтодо оруулангүй хуряажа абаха зорилго хүдөө нютагуудай ажалшад урдаа табина. Харин юумэнэй үнэтэй болоһон сагта хулгай хэхэ дуратайшуулай олошорһониинь элирүүлэгдэнэ.

Сентябриин 30-най үдэр Оронго тосхондо ажаһуудаг хоёр механизатор комбайнай бункер соohоо 10 мянган түхэригэй сэнтэй ороohо хулгайлба. Мүн энэ үдэр Тарбагатайн районой «Маяк» колхозой механизатор 200 килограмм ороohо хулгайлаад ябатараа баригдаа. Октябриин 3-най үдэр Тамир тосхондо 20 центнер ороohо хулгайлһан эрхэтэн дотоодын хэрэгүүдэй хүдэлмэрилэгшэд Яковлев Цыбденов хоёрто баригдаһан байна. Октябриин 4-нэй үдэр Тарбагатайн райондо ажаһуудаг эрхэтэн 200 центнер үбһэ нэгэ шэл архяар худалдажа абаһан юм. Шалгалта хэхэдэ, энэнь хулгайлагдаһан үбһэн байшоо, Тарбагатайн кондитерска фабрикын ба заһабарилга-барилгын захиргаанай хүдэлмэрилэгшэд хараныхы һуниие, һамбаашалан, капуста хулгайлжа байһаар милициин хүдэлмэрилэгшэдтэ баригдаа.

Буряад Республикын МВД-гэй хэблэлэй бүлэг.

ПРОВЕРЬТЕ ПРАВИЛЬНОСТЬ ОФОРМЛЕНИЯ АБОНЕМЕНТА!

На абонементе должен быть проставлен оттиск кассовой машины.

При оформлении подписки (переадресовки) без кассовой машины на абонементе проставляется оттиск календарного штемпеля отделения связи. В этом случае абонемент выдается подписчику с квитанцией об оплате стоимости подписки (переадресовки).

Для оформления подписки на газету или журнал, а также для переадресования издания бланк абонемента с доставочной карточкой заполняется подписчиком чернилами, разборчиво, без сокращений, в соответствии с условиями, изложенными в каталогах Союзпечати.

Заполнение месячных клеток при переадресовании издания, а также клетки «ПВ — МЕСТО» производится работниками предприятий связи и Союзпечати.

Редактор Ц. Б. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: ДАШЕЕВА Г. Х., ДОНДОГОЙ Ц. Ц., ЖИГЖИТОВ Б-М. Ж. (харюусалгата секретарь), НИМАЕВ П. Н. (редакторай орлогшо), ОЧИРОВ С. Д., РИНЧИНОВ С. Д. (редакторай орлогшо), ТОКТОХОЕВА В. Э.

Эмхидхэн байгуулагшад — Буряад Республикын Верховно Совет, Буряад Республикын Министрнүүдэй Совет, Бүгэдэ буряадуудай үндэһэн соёлой эблэл болон редакциин ажалша коллектив.

Манай адрес: 670000, Улаан-Удэ, Каландаришвилиин үйлсэ, 23 «Буряад үнэн» газетын редакци.

Редакциин телефонууд: редакторай—2-50-96, приемный — 2-54-54 редакторай орлогшоноой — 2-68-08, 2-62-62, харюусалгата секретариин—2-50-52, секретариадай—2-66-76. гаһагууд: советдүүдэй хүдэлмэриин ба нийтын эмхинүүдэй —2-34-05 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социально-экономическа—2-64-36, (даагшань), 2-63-86, 2-67-81. 2-61-35, соёлой эрдэмэй болон һургуулинуудай—2-60-21 (даагшань), 2-57-63; 2-67-81 олонитын хүдэлмэриин ба мэдээсэлэй—2-54-93 (даагшань), 2-34-05, 2-69-58; оршуулгын—2-60-91; коммерческэ—2-35-84; корректорнүүдэй—2-33-61, хэблэлдэ бэлдэгшэдэй (выпускающинуудай)—2-35-93, манай корреспондент: Агинскда—3.45-94.

Буряад Республикын Министрнүүдэй Советдэй хэблэлэй телефонууд: директор—2-49-94, бухгалтери—2-54-54, вахта—2-56-62.

Газетэ жилдээ 260 дахин гараа. Хэблэлэй 7 хуудаһан хэмжээтэй. Газетын индекс 50901 Тираж 7 500. Хэблэлдэ тушаагдаһан саг 19.30.

Буряад Республикын Хэблэлэй ба мэдээсэлгын министерствын республиканска типографида газетэ барлагдан хэблэгдэбэ. Директорэйнь телефон 2-40-45.